

Årsrapport 2022

HL-SENTERET
Senter for studier av Holocaust
og livssynsminoriteter

Om Senter for studier av Holocaust og livsynsminoriteter

HL-senteret er et forsknings-, utdannings- og formidlingscenter som bygger sin aktivitet på to pilarer. Senterets hovedpilar er å drive forskning og kunnskapsformidling om Holocaust. Aktiviteten skal spesielt knyttes til det norske kapittelet i historien om Holocaust. Senteret skal også studere antisemittismens historie og antisemittisme i dag og i tiden fremover, i Norge og i et internasjonalt perspektiv. Med utgangspunkt i den kunnskap disse studiene gir, skal senteret drive forskning knyttet til folkemord og beslektede brudd på menneskerettighetene. Senteret skal også studere menneskelige reaksjoner på slike overgrep hos ofrene og deres etterkommere.

Senterets andre pilar er studier av minoriteter, spesielt religiøse minoriteter og livsynsminoriteter. Aktiviteten skal fokusere på minoritetenes vilkår i Norge, historisk og i samtiden, samt deres rolle i et flerkulturelt samfunn.

Senterets formidlingsoppgaver skal ivaretas gjennom et tilbud til skoleverket, universiteter og høyskoler og det norske samfunn generelt. Tjenesten, som også skal ha en forebyggende funksjon, skal dekke informasjon og undervisning om Holocaust og massive brudd på menneskerettighetene. Senteret skal formidle kunnskap gjennom opprettelse og drift av et permanent Holocaustmuseum med tilhørende arkiv, bibliotek og audiovisuelle tjenester. Senterets dokumentasjons- og bibliotekstjeneste skal også dekke senterets øvrige forskningsfelt.

(Fra HL-senterets vedtekter, § 2 Formål)

Forsiden: HL-senteret i ukrainske farger, vinteren 2022. Foto: Einar Aslaksen

Innhold

01. Året som gikk	4
Rekordbesøk for HL-senteret	5
80 år siden deportasjonene av jøder fra Norge	8
2022 i tall	14
Høydepunkter i 2022	16
02. Aktiviteter i 2022	18
Forskning	19
Utstillinger	24
Undervisning	28
Dembra	32
Dokumentasjon	36
Kommunikasjon	38
Administrasjon	42
03. Styrets beretning	50
Styrets sammensetning	48
Styrets beretning	48
Økonomi	52
04. Årsregnskap og balanse	54
Revisors beretning	70
05. Publikasjoner	71
06. Foredrag og taler	76
07. Arrangementer	80
08. HL-senterets ansatte	86

01. Året som gikk

Rekordbesøk for HL-senteret

År med stengte dører, besøksrestriksjoner, munnbind og *meteren* er lagt bak oss. Etter at vi åpnet dørene igjen var vi spente på om folk ville komme tilbake. Svaret på det er et rungende ja.

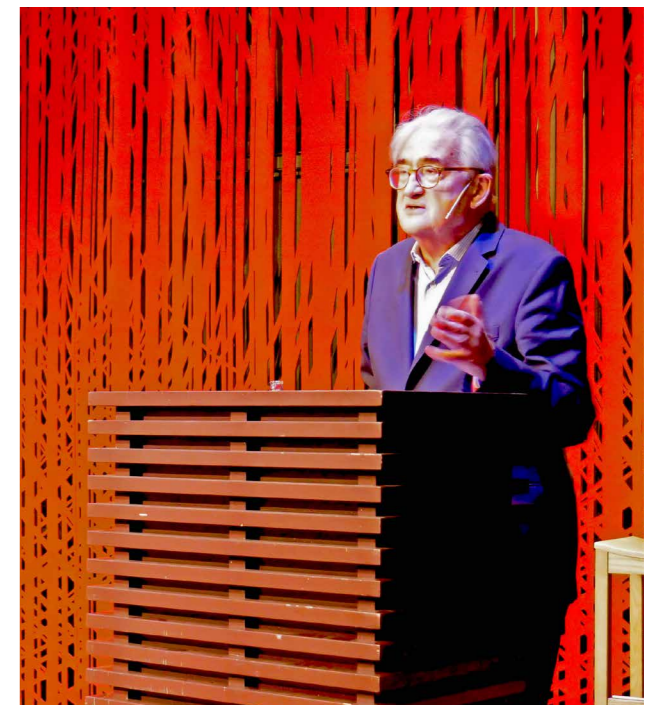
HL-senteret opplevde i 2022 en historisk stor tilstrømming og enorm interesse for den kunnskap senteret kan tilby, for vår forskning og formidling allment, og for fysiske og digitale undervisningstilbud til skoleelever, lærere, studenter og andre grupper. Den rekordhøye etterspørselen kan delvis forklares med gjenåpningen etter to år med pandemi, men enda mer med stor aktivitet på forskningsfronten og nye pedagogiske tilbud etter åpningen av den nye utstillingen *U/Synlig-hverdagsrasisme i Norge*. Samtidig kunne HL-senteret tilby et bredt program til offentligheten, og i siste halvdel av året en omfattende markering av at det var 80 år etter deportasjonene av jødene fra Norge.

Gjennom pandemien nådde HL-senteret ut til større deler av landet via digitale tilbud. Skoler langt unna Oslo fikk mulighet til å delta i HL-senterets undervisningstilbud. Samtidig opplevde vi at flere skoler ønsker å komme på fysisk besøk når det igjen ble mulig: Antall skolebesøk økte med 40 prosent fra 2019 til 2022, takket være senterets undervisningsavdeling som tok imot den nye mengden skoleklasser med stort engasjement. I 2022 lanserte HL-senteret flere nye undervisningstilbud, blant annet et skreddersydd opplegg om Holocaust for elever fra mellomtrinnet. Senterets pedagogiske tilbud har blitt utvidet med utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge*, en tematikk som treffer mange målgrupper og viser seg å inspirere både unge og voksne.

Interessen blant skoler og lærerutdanningsinstitusjoner for å bli med i skoletiltaket *Dembra*, (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme i skolen) har også økt. Det siste året har *Dembra* utviklet verktøy til skoler som ønsker å invitere foreldrene aktivt inn i det forebyggende arbeidet. Vi merker en gledelig

utvikling. Skoler tar kontakt med HL-senteret og de andre sentrene for å bli med og få støtte til arbeidet på sine skoler.

Vi gleder oss over å se at folk igjen strømmer til HL-senterets åpne program overfor allmennheten, etter en noe forsiktig start våren 2022. Noen av de best besøkte arrangementene var boklanseringene til

Den britiske historikeren Antony Beevor var en av foreleserne i serien "Dypdykk i 2. verdenskrig" på Litteraturhuset i Oslo høsten 2022. Foto: Ingeborg Veia

Bjørn Westlie med boken *Mørke år. Norge og jødene på 1930-tallet* og Bodil Stenseth med boken *Antikvitetshandler Watchman. Familien som ble borte*. HL-senterets nye og oppgraderte rom skaper en fin arena for boklanseringer, foredrag, konferanser og seminarer.

Pandemien løftet for alvor HL-senteret, som mange andre, over i en digital tidsalder. Vi har fortsatt å strøme foredrag og konferanser fra senteret, noe som blir svært godt tatt imot. Strømming gjør det mulig for oss å oppfylle vårt mandat om å være et forsknings- og formidlingscenter for hele Norge. Opptak av foredragene på HL-senteret har vært avspilt nær 70 000 ganger i løpet av året.

Statsminister Jonas Gahr Støre og ordfører Marianne Borgen deltok på minnemarkeringen i Oslo rådhus 24. november, og blant andre tidsvitnet Mona Levin møtte dem ved ankomst. Foto: Lars Opstad

Åtte fagkonferanser

Pandemien satte mye på vent, og fjoråret var året for å ta igjen det meste. HL-senteret hadde ikke mindre enn åtte fagkonferanser i 2022, fem av dem i september og oktober. Høstsesongen startet med en konferanse om folkemordet på romene og ble avsluttet med en konferanse om hvordan urett begått i en konflikt påvirker samfunn i tiår, eller århundrer, etterpå.

I oktober satte HL-senteret strek for forskningsprosjektet *Negotiating Jewish Identity*, et prosjekt finansiert av Norges forskningsråd, med mål om å identifisere ulike dimensjoner ved jødisk liv og identitet i det norske samfunnet. Prosjektet, som startet i 2017, har også munnet ut i boken *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur*, redigert av forsker Cora Alexa Døving ved HL-senteret.

I desember kunne HL-senteret presentere den tredje undersøkelsen om holdninger til jøder og andre minoriteter i Norge. Den første holdningsundersøkelsen kom i 2012. At Norge nå har fått forsket fram og utført tre holdningsundersøkelser over ti år (2012, 2017 og 2022) gir en verdifull mulighet til å følge utviklingen over tid.

80 år siden deportasjonene

I 2022 var det 80 år siden de største deportasjonene av jøder fra Norge til de nazistiske utryddelsesleirene. HL-senteret markerte dette med en rekke programposter på HL-senteret, en egen utstilling og en stor markering i Oslo rådhus.

Utstillingen *Avbrutte liv*, som presenterer jødiske kunstnere som ble fengslet og drept under Holocaust, var også en del av HL-senterets markering av de 80 år som har gått siden deportasjonene av jødene fra Norge.

Guri Hjeltnes

Markering på Akershusstranda Holocaustdagen 27. januar 2022 var digital, med noen få tilstede med god avstand. Foto: Trond Heggelund

80 år siden deportasjonene av jøder fra Norge

I løpet av 1942 og 1943 ble i alt 773 norske jøder deportert til tyske dødsleirer. Den største deportasjonen skjedde 26. november 1942 da i alt 529 jøder ble fraktet ut av landet med skipet DS Donau.

Også skipene Monte Rosa og Gotenland fraktet henholdsvis 47 og 158 jøder fra Norge med Auschwitz-Birkenau som endelig destinasjon.

HL-senteret markerte deportasjonene på flere vis høsten 2022. Den 26. oktober, dagen da de jødiske mennene ble arrestert i 1942, åpnet utstillingen *Avbrutte liv* (les mer om denne under kapittelet om utstillingene).

Minnemarkering i Oslo rådhus

Sammen med Det Mosaiske Trossamfund, Jødisk Museum i Oslo og Det Jødiske Samfunn i Trondheim, inviterte HL-senteret til stor minnemarkering i Oslo rådhus torsdag 24. november. Flere enn 700 deltok, blant dem stortingspresident Masud Gharahkhani, statsminister Jonas Gahr Støre, Oslos ordfører Marianne Borgen, overrabbiner Michael Melchior og flere tidsvitner med sine familier. Også en ny generasjon deltok på arrangementet: Ungdommer fra Det Mosaiske Trossamfund leste fra FNs menneskerettigheter, og deltok i en samtale om jødisk identitet sammen med statsminister Jonas Gahr Støre, riksantikvar Hanna Geiran, forsker Cora Alexa Døving

«Jeg så også noe mer. Et høyt, gråsvart skipsskrog bare syv-åtte meter borte. Det var «SS Donau aus Bremen». Slaveskipet. Utenfor vognen satte en mannsstemme i et forvilet rop, et eller annet om kvinner og barn. Vi forsto at også kvinnene var tatt.... Alle brøt sammen, også jeg.»

Herman Sachnowitz

«Det er en nedslående realitet at det ikke ble satt en endelig sluttstrek for slike enorme overgrep som skjedde under andre verdenskrig. Det er fortsatt verdt å si at dette angår oss også i dag. Vi må verne om demokratiet, stå imot rasisme, diskriminering og forfølgelse av minoriteter.»

Statsminister Jonas Gahr Støre
i anledning 80-års markeringen

(HL-senteret) og direktør Guri Hjeltnes. Minnemarkeringen hadde et rikt kunstnerisk program med musikk, sang og dans satt sammen av Bentein Baardsen. Etter arrangementet i rådhushallen inviterte ordfører Marianne Borgen alle som var til stede til en motakelse i 2. etasje.

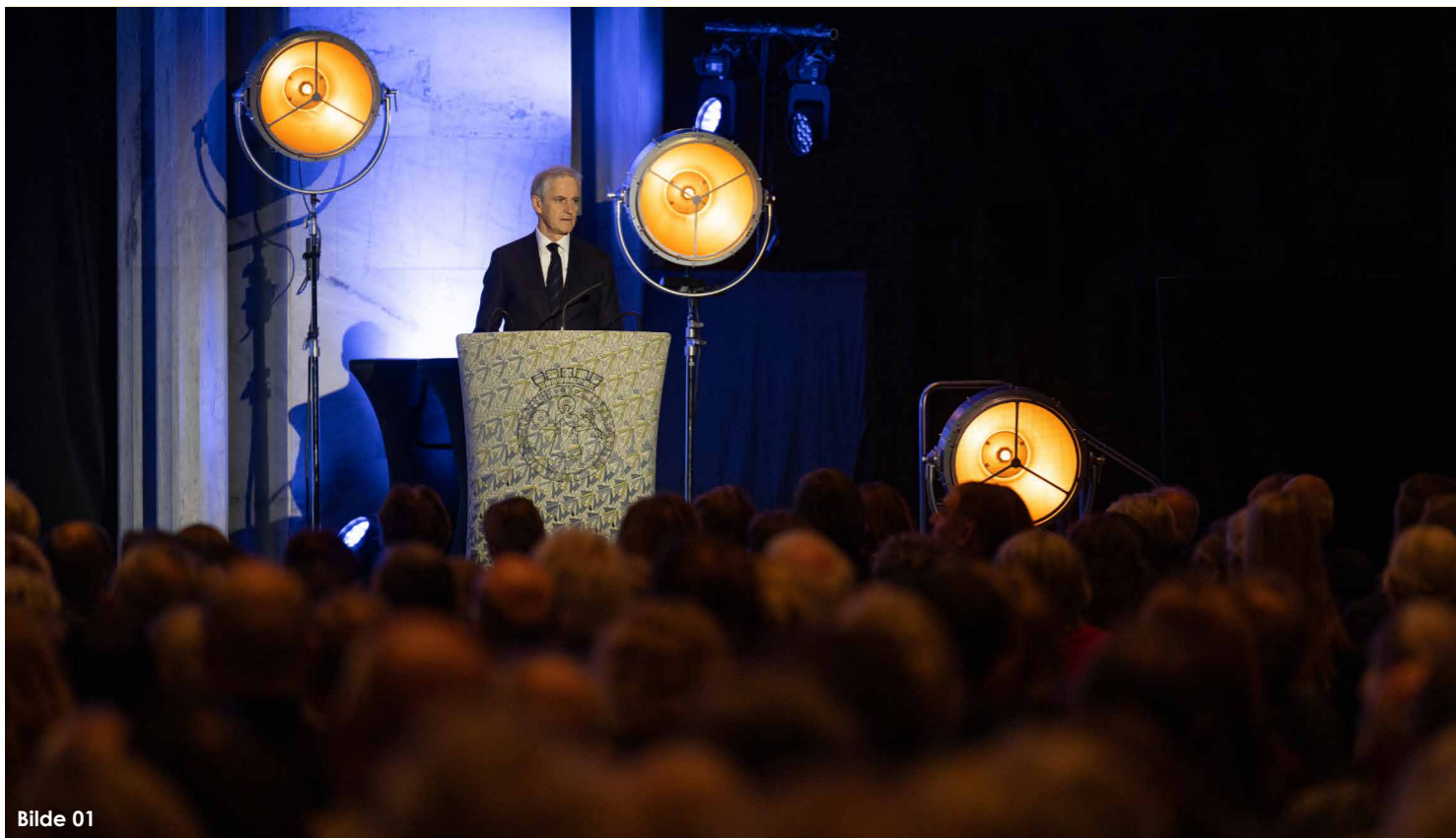
For HL-senteret var markeringen en stor satsing i 2022. Oppslutningen om arrangementet ble svært stor, både blant det jødiske miljøet og hos et alminnelig samfunnsinteressert publikum med representanter fra det offentlige Norge.

Tidsvitner, stortingspresident, statsminister, Oslos ordfører, rabbiner fra DMT og mange andre interesserte og engasjerte fylte rådhushallen til randen under minnemarkeringen. Kammerkoret Nova rammet markeringen inn med korsang, og jødiske ungdommer deltok. Foto: Lars Opstad

Oslos stortue, rådhuset, ga den best tenkelige rammen for minnemarkeringen for deportasjonene av jødene i Norge. Både stortingspresident, statsminister og flere regjeringsmedlemmer deltok, sammen med mange fra det jødiske miljøet i Norge og den interesserte allmennheten.
Foto: Lars Opstad

Bilde 01

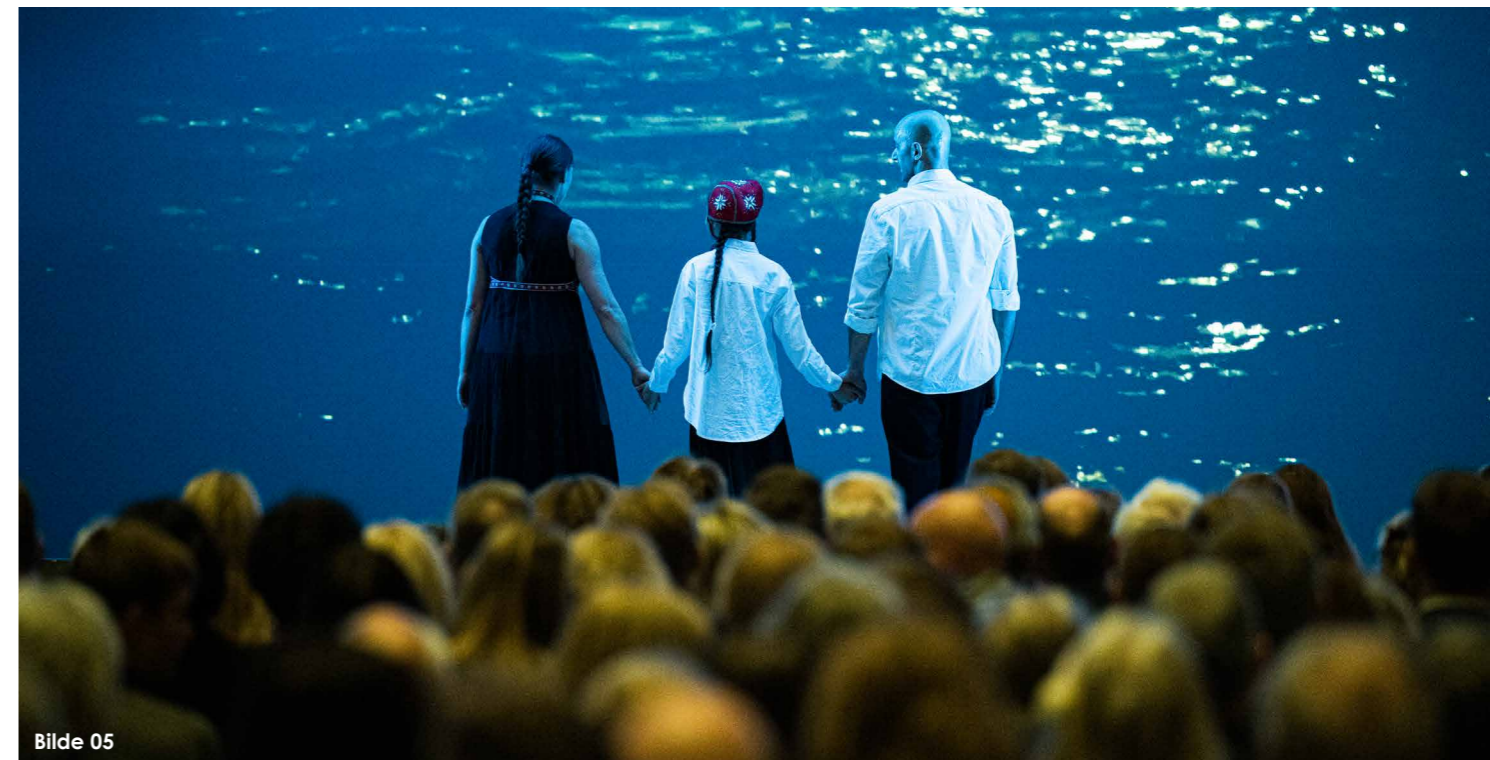
Bilde 04

Bilde 02

Bilde 03

Bilde 05

Bilde 01: Det angår oss i dag, sa Jonas Gahr Støre i sin tale på 80-års markeringen. **Bilde 02:** «Månestrålen» fremført Ann-Helen Moen. Den 23 år Marie Sachnowitz fra Larvik sang akkurat denne sangen, på dekk på Donau, for de andre jødene mens skipet seilte sørover fra Oslo. De få som overlevde fortalte om denne hendelsen på dekk – som de aldri glemte. **Bilde 03:** Det er alltid sterkt å møte tidsvitner. Vi må aldri glemme at de fleste som ble deportert, kom aldri tilbake. Derfor er jeg glad for at tidsvitnene har kraft og energi til å fortelle om grusomhetene de opplevde, sa statsminister Jonas Gahr Støre. Han ble møtt av blant andre tidsvitnet Mona Levin da han ankom rådhuset 24. november. Alle foto: Lars Opstad

Bilde 04: Rabbiner Michael Melchior benyttet anledningen til å oppfordre statsministeren om å gjøre noe for å sikre Jødisk bo- og seniorsenter, og ba om fri for jødiske skolebarn på jødiske helligdager. **Bilde 05:** Minnemarkeringen holdt et høyt kunstnerisk nivå. Camilla Spidsøe Cohen, Yaniv Cohen og deres datter Lovi Cohen bidro med dans koreografert av Yaniv Cohen. Alle foto: Lars Opstad

2022 i tall

HL-senteret har opplevd en besøksrekord etter koronapandemien. Antall skolebesøk har økt med 40 prosent sammenlignet med 2019, og vi opplever stor interesse for søndagsforedrag og andre arrangementer. Også antall digitale besøkende øker.

Deltakerantallet i *Dembra* (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) har økt med nær 70 prosent sammenlignet med 2021, til totalt 2870 deltakere.

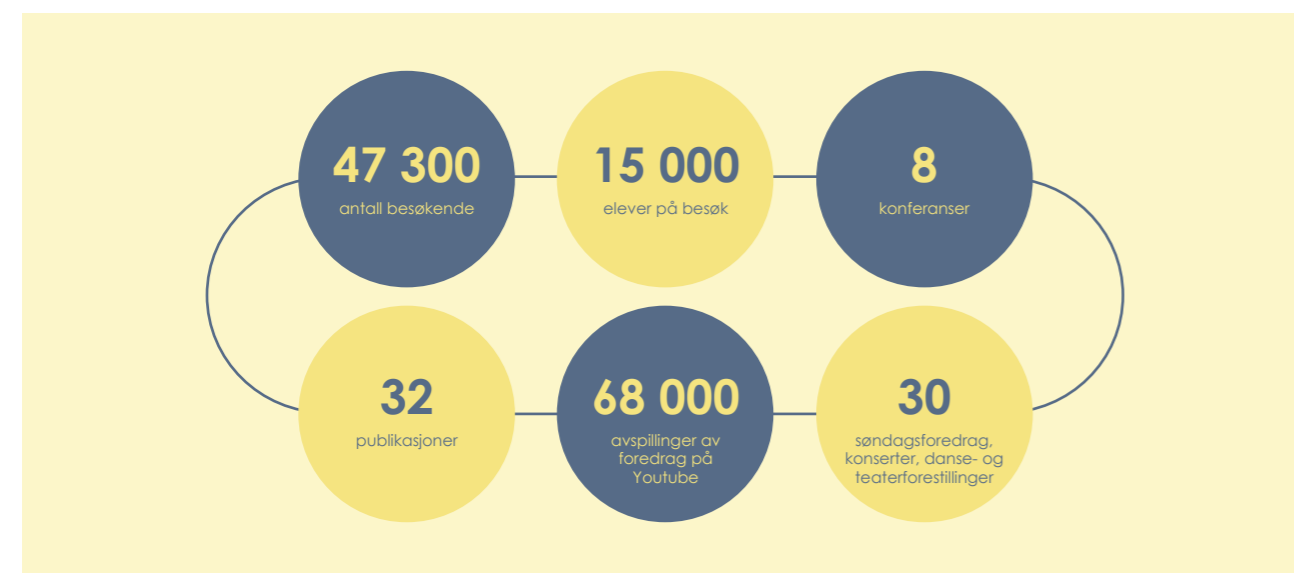
Pandemien satte bom for mye faglig virksomhet, og i 2022 førte det til et høyt antall fagkonferanser på HL-senteret. I løpet av september og oktober arrangerte senteret fem konferanser. HL-senterets forskere sto bak, eller bidro i, totalt 32 publikasjoner gjennom året.

Besøk fra Norge og verden

Til sammen har HL-senteret tatt imot en lang rekke grupper og besøkende (utover skolebesøk) i 2022. Blant andre har stortingspresidenten, utenriksministeren, kunnskapsministeren, statssekretærer fra Kommunal- og distriktsdepartementet, Klima- og

miljødepartementet, representanter fra Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Direktoratet for utviklings-samarbeid og Viken Fylkeskommune besøkt senteret. Også ordføreren i Oslo, ambassadører fra Israel, Kosovo, Ungarn og Tyrkia, Høyesterett, samt sekretariatet til Sannhets- og forsoningskommisjonen har besøkt HL-senteret i 2022. Turistene har kommet tilbake etter pandemien, både norske turister og utenlandske - først og fremst fra Europa, men også noen fra oversjøiske land.

HM Kong Harald besøkte HL-senteret i forbindelse med Hvite Bussers jubileumsarrangement, og HKH Kronsprins Haakon deltok på Holocaustdagen 27. januar. Sju ulike filmteam valgte Villa Grande som location for filminnspilling i 2022.

Stortingspresident Masud Gharahkhani fikk omvisning i Holocaustutstillingen og møtte tidsvitnet Ivar Bermann, da han besøkte HL-senteret i november. Bermann var 4 år gammel da han ble smuglet over til Sverige sammen med moren sin i 1942. Han satt i grenselosens sekk, som er utstilt i Holocaustutstillingen på HL-senteret. Besøket ble omtalt i *Dagsavisen*. Foto: Ingeborg Vea

Høydepunkter i 2022

Januar

27.01

Nasjonal, digital markering av Den internasjonale Holocaustdagen på Akershuskaia

27.01

Lansering av undervisningsopplegg til Holocaustdagen

27.01

IHRA-rapport som dekker forskning, formidling og minnearbeid siden 2015

Februar

01.02

Utdeling av Benjaminprisen til Sofienberg skole i Oslo

11.02

Disputas, doktorgradsprosjektet *Community, boundaries and meaning in narratives about Jews among Muslims in Norway*

Mars

07.03

Holocaust i mediene. Fagseminar i samarbeid med Mediehistorisk Forening

09-10.03

Dembra-konferansen *Demokrati og medborgerskap – fra teori til skolepraksis* på Falstadsenteret

22.03

Ukraina og norsk skole. Webinar med Dembra

23.03

Tools for Youth. How can Museums and Cultural Institutions Engage Young Audiences? Webinar i samarbeid med POLIN

28.03

Hvordan snakke om hverdagsrasisme i klasserommet? Lærerkurs. Første lærerkurset der også barneskolelærere var invitert.

Juni

20.06

Nasjonalt nettverk for holdnings- og formidling. Nettverksamling på HL-senteret

27.06

Overrekkelse av St. Olavs Orden til direktør Guri Hjeltnes

August

16-17.08

Arrangementer under Arendalsuka: *Rasisme på utstilling, Rasisme i skolen, A superior guide to performing an academic self, Kan vi egentlig lære noe som helst av historien?*

September

08.09

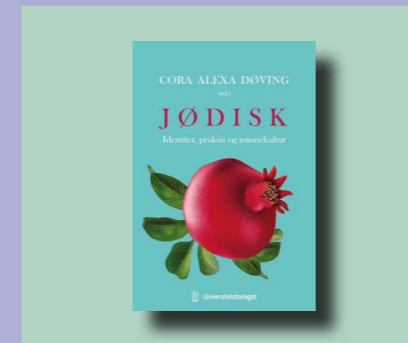
The Nazi Genocide of the Roma and its Legacy, internasjonal forskningskonferanse

09.09

Present Pasts: Historical Narratives, Holocaust Memory and Anti-semitic Discourse in the Balkans. Internasjonal forskningskonferanse

12.09

Bokutgivelse: Døving, C. A. (2022): *Rasisme. Fenomenet, forskningen, erfaringene*

19.09

Museums under Pressure: Government, Community, Autonomy, årskonferansen til Federation of International Human Rights Museums (FIHRM). Internasjonal konferanse

Oktober

24.10

Forelesning ved Antony Beevor i serien *Dypdykk i 2. verdenskrig* på Litteraturhuset. [Les mer om serien](#)

26.10

Avbrutte liv, utstillingsåpning

28.10

Justice Denied - Coming to Terms with History in Post-Conflict Societies. Internasjonal forskningskonferanse

31.10

Jødisk – identitet, praksis og minnekultur, sluttkonferanse for NFR-prosjektet *Negotiating Jewish Identity – Jewish Life in 21st Century Norway* og lansering av boka *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur*

November

10.11

80 år siden 1942: Hvordan snakke om hverdagsrasisme i klasserommet? Lærerkurs

24.11

80 år siden deportasjonene av jøder fra Norge, Minnemarkering i Oslo rådhus

26.11

Motstand og motsvar: Norske jøders stemmer i møte med nazismen. Lansering av nytt undervisningsopplegg

Desember

06.12

Lansering av *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022. Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse*

22.12

HL-senterets første direktør, Odd-Bjørn Fure, går bort etter kort tids sykeleie. [Les Guri Hjeltnes' minneord her](#)

02. Aktiviteter i 2022

Forskning

HL-senterets forskning har som mål å øke kunnskapen om Holocaust, antisemittisme historisk og i samtiden, andre folkemord og beslektede menneskerettighetsbrudd, og minoriteters vilkår i moderne samfunn.

2022 har vært et svært aktivt år, med gjennomføring av mange aktiviteter som var blitt satt på vent under pandemien. En rekke fagkonferanser har vært avholdt, og viktig forskning har blitt publisert. HL-senteret har blant annet gitt viktige kunnskapsbidrag til den norske offentligheten gjennom forskningen utmyntet i NFR-prosjektet *Negotiating Jewish Identity – Jewish Life in 21st Century Norway* og holdningsundersøkelsen *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022. Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse*.

Holocaust i Norge

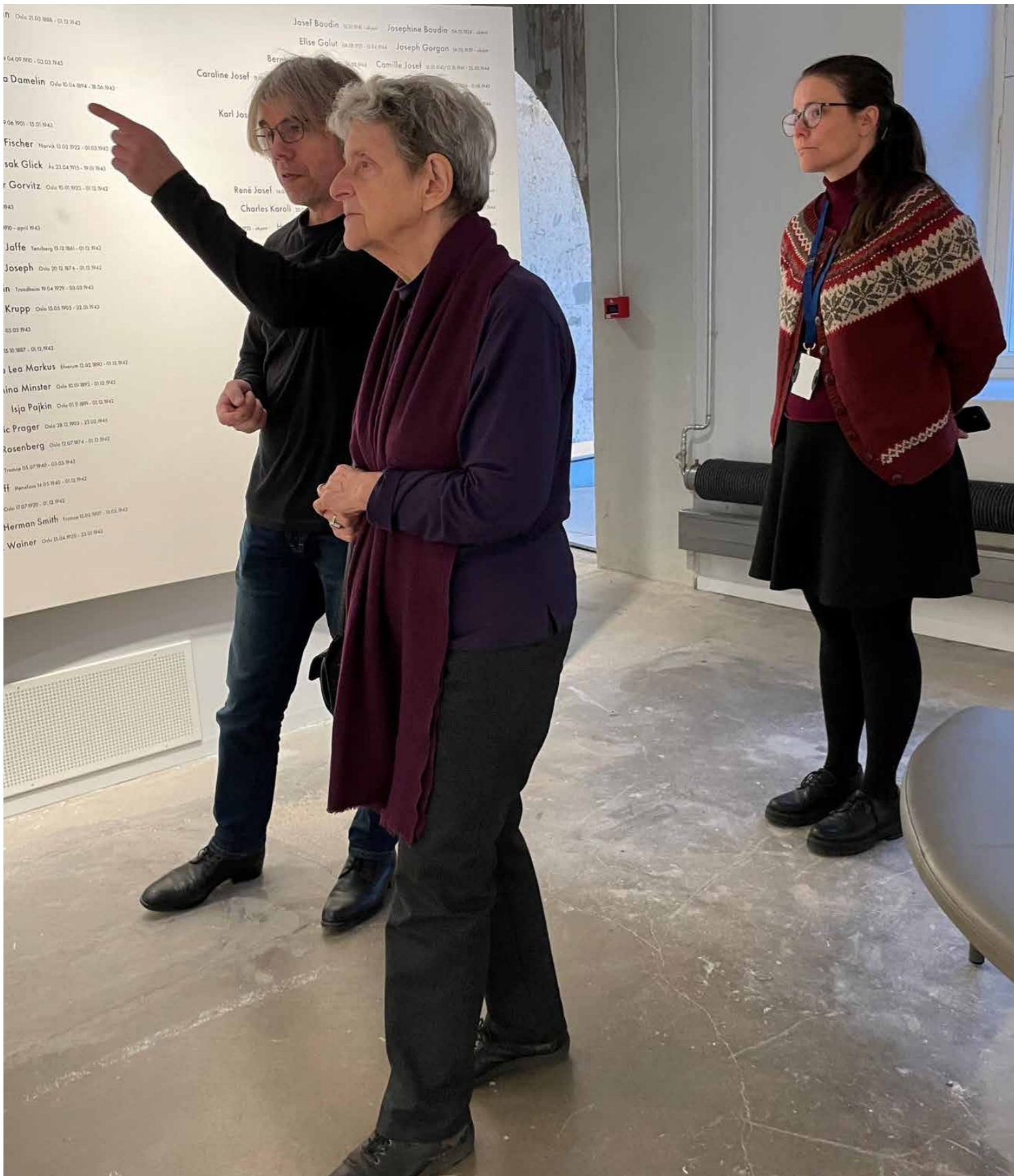
I 2022 ble det igangsatt nye prosjekter innen feltet Holocaust i Norge. En ny fast forskerstilling er besatt med prosjekter knyttet til rettsoppgjøret etter Holocaust og etterkrigsoppgjøret. I tillegg har senteret et toårig bokprosjekt om Rød-saken.

HL-senteret utviklet en ny projektsøknad til NFR-søknad om Holocaust i Norge: *Rethinking a Norwegian Catastrophe: Agency, Structure and Gender during the Holocaust*, uten å få tilslag. En videreutvikling til ny søknad fortsetter i 2023. I tillegg har senteret to andre pågående bokprosjekter. Det ene, prosjektet om jødiske flyktninger fra Europa til Norge, ble igangsatt i 2022, og boken vil bli publisert høsten 2023. Det andre er et toårig bokprosjekt om det norske politiet under 2. verdenskrig, som inngår i et større prosjekt om politirettshistorien under ledelse av Universitetet i Bergen. Disse utgjør til sammen en betydelig satsing og vil prege forskningen på Holocaustsenteret de neste årene. En presentasjon av HL-senterets satsing var foredrag og samtale om kunnskapsstatus i Holocaustforskningen på Litteratur-

huset høsten 2022, som del av en bredere foredragsrekke om andre verdenskrig og okkupasjon.

JØDISK MOTSTAND: Haugesundsmannen Moritz Rabinowitz hadde som barn vært øyenvitne til en pogrom i Białystok hvor over hundre jøder ble massakrert. Dette bidro trolig til å gjøre han til en høylytt kritiker av antisemittismen. Foto: Karmøysund folkemuseum

FREDSPRISVINNER PÅ BESØK: Svetlana Gannusjkina fra menneskerettighetsorganisasjonen Memorial, besøkte HL-senteret 13. desember i anledning tildelingen av Nobels Fredspris til Memorial. – Mange russere gleder seg og føler at de har del i fredsprisen, sa Gannusjkina. Her får hun omvisning i Minnerommet av Anton Weiss-Wendt, forsker ved HL-senteret, sammen med Lene Wetteland i Den norske Helsingforskomité. Foto: Ingeborg Vea

Våren 2022 arrangerte HL-senteret i samarbeid med Mediehistorisk forening et åpent forskningsseminar om *Holocaust i mediene*. Innleggene på seminaret skal inkluderes i et tidsskrift med samme tema. HL-senteret utvikler også lærebok om Holocaust-undervisning, et resultat av seminaret *Holocaust-undervisning på museum* i 2021. Det ble arrangert et oppfølgingsseminar med bidragsyterne våren 2022. Læreboken skal utgis i 2023.

Antisemittisme før og nå

Våren 2022 ble Phd-avhandlingen *Community, Boundaries and Meaning in Narratives about Jews among Muslims in Norway* forsvart. Prosjektet bygger på kvalitative intervjuer med norske muslimer. Et gjennomgående trekk i materialet er at informantene bruker jødernes historie i Europa og den moderne antisemittismens historie som tolkningsnøkler for å forstå situasjonen til den muslimske minoriteten i dagens Europa.

Høsten 2022 ble undersøkelsen *Holdninger til jøder og muslimer i Norge Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse* lansert. Den er resultat av flere års arbeid ledet av HL-senteret, med en internasjonal referansegruppe. Undersøkelsen utgjør en sentral del av HL-senterets forskning både på antisemittisme og minoriteters vilkår. Arbeidet er beskrevet under avsnittet *Minoriteters vilkår*.

Arbeidet med konspirasjonsteorier, historisk og i samtiden, har blitt en viktig del av HL-senterets bidrag til den faglige og politiske debatten i Norge. Noen av samtidens største politiske utfordringer kan ikke forstås uten å forstå konspirasjonsteorier. Historisk er det tette bånd mellom konspirasjonsteorier, nordisk fascisme og antisemittisme. I 2022 har fokuset særlig vært rettet mot den nordiske fascismen og antisemittismens historie. NORFAS, et forskningsnettverk av ledende fascismehistorikere og en ny generasjon forskere fra Sverige, Danmark, Norge og Finland, har fortsatt i 2022 og vil fortsette i fremtiden. NORFAS har som mål å studere kontinuitet og endring i fascistisk teori og praksis i Norden. Dette arbeidet har resultert i en bokutgivelse om nordisk fascisme. Senteret har, i samarbeid andre forskere i NORFAS, avholdt flere seminarer og utviklet flere forskningsprosjekter knyttet til dette temaet, herunder en NFR-søknad om høyre-radikalisme og fascisme på 1960- og -70-tallet.

Innenfor det pågående doktorgradsprosjektet *Old Hatred in New Media* om antisemittisme i den norske digitale offentligheten ble det publisert en vitenskapelig artikkel om spenningen mellom ytringsfrihet og antisemittiske hatytringer. Phd-prosjektet avsluttes i 2023, og er en del av HL-senterets NFR-prosjekt *Antisemittismens skiftende grenser* (avsluttet 2021).

Høsten 2022 ble det avholdt en internasjonal forskningskonferanse om antisemittisme på Balkan, *Historical Narratives, Holocaust Memory and Antisemitic Discourse in the Balkans*. Konferansen inngikk i HL-senterets prosjekt *Minority Protection and Mass Atrocity Prevention*, som er finansiert av Utenriksdepartementet (se under).

Folkemord og brudd på menneskerettigheter

Innenfor mandatområdet folkemord og beslektede brudd på menneskerettighetene har HL-senteret i 2022 som foregående år satt søkelys på både historie og samtid. Det historiske arbeidet innenfor folkemordfeltet har løftet fram det nazistiske folkemordet på romer, FN's folkemordkonvensjon og kommunistiske masseforbrytelser, og resultert i flere publikasjoner og en konferanse om forbrytelsene mot romer.

HL-senterets internasjonale samtidsforskning legger blant annet vekt på forebygging av folkemord og andre massive menneskerettighetsbrudd mot minoriteter. Prosjektet *Inclusive Citizenship and Human Rights* utvikler en online internasjonal læringsressurs <https://www.inclusive-citizenship.no> for forskningsbasert formidling som kan bidra til å bekjempe gruppefiendtlighet og slik bidra til å forebygge mot nye overgrep mot særlig livssynsminoriteter. Nettressursen bruker særlig film som verktøy i formidlingen. I 2022 har Tunisia, India og Indonesia vært fokusland.

Prosjektet *Mass Atrocity Responses* har i 2022 belyst to hovedspørsmål: For det første, hvilke muligheter har land som Norge til å forebygge folkemord gjennom FN's sikkerhetsråd og andre internasjonale organer? Dette temaet er en del av et sammenliknende nordisk prosjekt. Det har blitt gjennomført seminarer i 2022 som skal lede fram til en publikasjon i 2023. For det andre: Hvordan kan de gruppene som er truet av folkemord og liknende overgrep selv yte motstand? Dette spørsmålet har blitt fulgt opp av internasjonale

webinærer, konferansebidrag og andre faglige diskusjoner i 2022, som skal lede fram mot en internasjonal publikasjon i 2024. Det ble også avholdt en konferanse om betydningen av rettsoppgjør etter konflikt.

Nasjonal og internasjonal forskning på nazistenes masse mord på romfolk har tatt seg opp de siste tiårene. HL-senteret jobber med antologi som fremviser nyere forskning om folkemordet på rom, som vil bli utgitt i 2025 av Nebraska University Press i USA. HL-senterets forskere deltar i et grunnleggende forskningsprosjekt ledet av professor Karola Fings ved Heidelberg Universitet i Tyskland.

En mangel i *Kommunismens svarte bok* (Harvard University Press, 1997) var at boken ikke gir en tilstrekkelig forklaring på hvorfor det var mer massevold i noen kommunistiske regimer enn i andre. HL-senteret har nå lansert et bokprosjekt som skal se nærmere på de verste tilfellene av kommunistisk massevold siden 1930-tallet – i Sovjetunionen, Kina, Mongolia, Kambodsja, Nord-Korea og Albania – under overskriften *Stalinistiske forbrytelser*.

Minoriteters vilkår

HL-senterets forskning omfatter livssynsminoriteter samt minoritetsgrupper der andre former for identitetsgrunnlag ligger til grunn for diskriminering. HL-senteret har gjennomført tre kartlegginger av holdninger til jøder og andre minoriteter i Norge, i 2011, 2017 og 2022. I desember 2022 ble siste runde av undersøkelsene ferdigstilt og funn presentert i rapporten *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022*. Denne ble lansert 6. desember, og er et viktig bidrag til debatten om antisemittisme og muslimfiendtlighet i Norge. Undersøkelsen er et oppdrag fra Kulturdepartementet og finansiert av fem departement.

Negotiating Jewish Identity – Jewish Life in 21st Century Norway er et NFR-prosjekt med mål om å identifisere ulike dimensjoner ved jødisk liv og identitet i det norske samfunnet. Prosjektet har kartlagt mulighetsrom, begrensninger og spenninger knyttet til jødisk liv. Betydningen av Holocaust for barnebarngenerasjonen er sentralt i prosjektet. 2022 var året for ferdigstilling av prosjektet med bokpublisering og

Hvilke juridiske rammeverk er relevante i konflikten i Ukraina? Dette var blant spørsmålene Dr. Cecilie Hellestveit (f.v.) så på i sin presentasjon på konferansen «Justice Denied - Coming to Terms with History in Post-Conflict Societies» på HL-senteret i oktober. Foto: Ingeborg Veia

avslutningskonferanse. Sluttrapport ble levert til NFR i november. Sentrale bidrag fra HL-senteret har vært en bred antologi og PhD-avhandlingen *Minnebånd og minneknuter. Barnebarngenerasjonens møter med holocausterindring*, som undersøker hvordan jøder i barnebarngenerasjonen uttrykker og forhandler om sin forbindelse til minnet om holocaust.

I 2022 har det innsamlede bakgrunns materialet til utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge* blitt analysert ytterligere, og inkludert i en omfattende antologi om rasisme og rasismeforskningens status i Norge, utgitt høsten 2022.

Temafeltet *diskriminering og muslimfiendtlighet i dag* var gjenstand for utdypende analyser i prosjektet *Diskriminerings erfaringer blant muslimer i Norge* som HL-senteret gjorde på oppdrag for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet og i samarbeid med Likestillingscenteret KUN. Rapporten fra dette prosjektet lanseres i mars 2023.

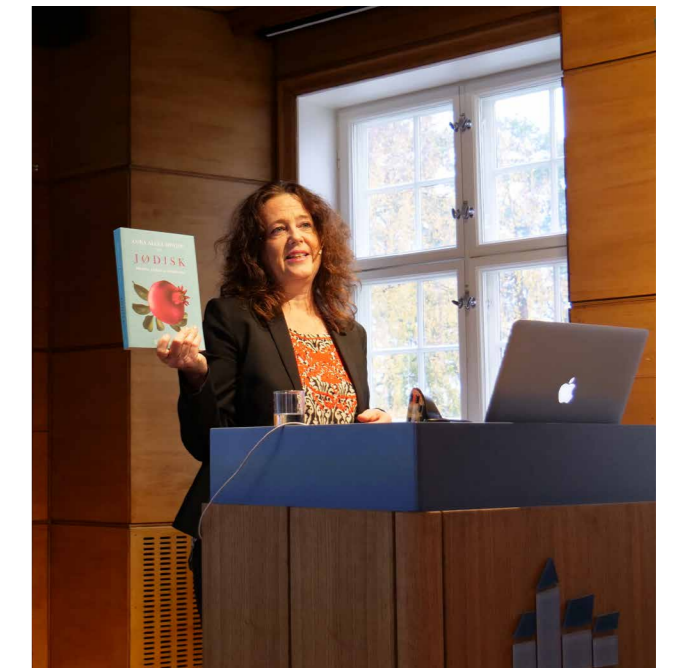

Gjennom et helt tiår har HL-senteret ledet forskning om holdninger til jøder og muslimer i Norge. I 2022 kom den tredje rapporten. Foto: Ingeborg Veia

HL-senteret har et pågående doktorgradsprosjekt som ser på skolens antirasistiske arbeid i læreplanverket (LK20).

HL-senteret og *POLIN – Museum of the History of the Polish Jews* har et EØS-finansiert forskningssamarbeid knyttet til minoriteters stilling i samtiden med hovedvekt på den jødiske minoriteten. I løpet av året 2022 har HL-senteret arrangert et seminar og laget tre rapporter om jødisk liv.

Høsten 2022 arrangerte HL-senteret, i samarbeid med Rafto-stiftelsen, konferansen *Ytringsfrihet – rom for alt og alle? Nordisk konferanse om ytringsfrihet og ytringsklima*. Konferansen ble gjennomført i rammen av det norske formannskapet i Nordisk ministerråd og under mandatet til DIS, Demokrati, inkludering og sammenhengskraft (tidligere sikkerhet).

– Tyngden av Holocaust har overskygget forskningens interesse for andre dimensjoner ved jødisk liv, sier forsker Cora Alexa Døving ved HL-senteret. Foto: Ingeborg Veia

Utstillinger

HL-senterets utstillinger trekker stadig flere besøkende til senteret. Gjennom året har HL-senteret kunnet tilby tre ulike utstillinger: Den faste Holocaust-utstillingen ble oppgradert og tilpasset paviljongen MINO i 2021 og gjenåpnet våren 2022.

Med utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge*, som åpnet høsten 2021, kunne HL-senteret endelig tilby en større forskningsbasert utstilling knyttet til samtidstematikk i nye utstillingslokaler. Utstillingen *Avbrutte liv* var en del av HL-senterets 80-års markering av deportasjonene fra Norge.

Holocaust-utstillingen

Den faste utstillingen undergikk løpende vedlikehold og service, samtidig som enkeltgjenstander ble restaurert og bedre sikret. Utstillingen krever regelmessig utskifting av prosjektorer og annet teknisk utstyr, samt tilsyn for å holde riktig temperatur og luftfuktighet. Vi fortsatte arbeidet med å skaffe oversikt over utstillingens konservatoriske og tekniske tilstand i 2022.

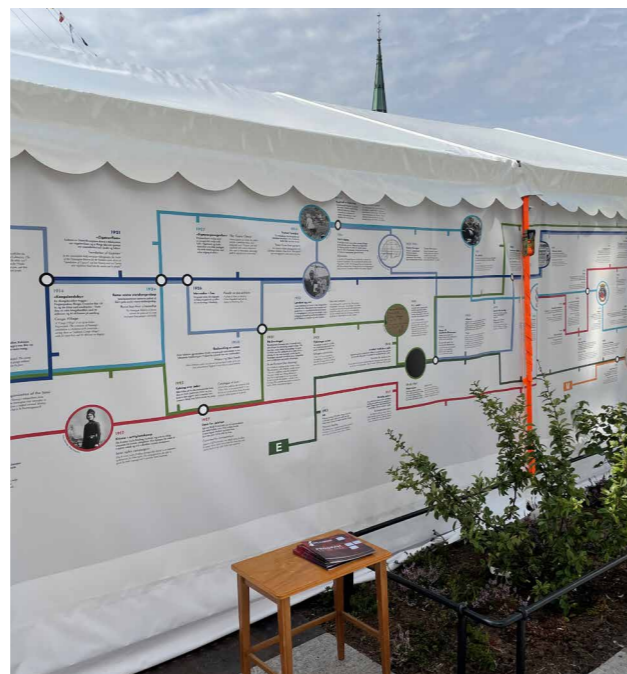
Høsten 2022 startet HL-senteret opp et pilot-prosjekt for å lage en digital formidling som et supplement og tilskudd til Holocaust-utstillingen. Gjennom en digital løype vil besøkende få tilgang til filmer, bilder og informasjon om Holocaust. En utendørs løype vil gi innsyn i Villa Grandes historie. Prosjektet er del av et samarbeid mellom HL-senteret og Auschwitz-Birkenau Foundation i Polen, og finansiert gjennom EØS-midler. Tilbudet vil lanseres for publikum våren 2023.

U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge

Utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge* oppleves som viktig og vektig av et bredt publikum, og pågangen fra grupper som ønsker introduksjon til utstillingen har vært spesielt stor etter at Norge åpnet opp etter pandemien i 2022.

Utstillingen besøkes av mange skoleelever, men har også tiltrukket seg yngre barn med foreldre og

også et bredt voksent publikum. Blant de som har fått omvisning i utstillingen i 2022 kan vi nevne stortingspresidenten, utenriksministeren, kunnskapsministeren, statssekretærer fra Kommunal- og distriktsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, representanter fra Kunnskapsdepartementet, Utdanningsdirektoratet, Integrerings- og mangfoldsdirektoratet, Direktoratet for utviklingssamarbeid og Viken Fylkeskommune.

Tidslinjen fra utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge* ble trykket på teltduken til teltet til Freds- og menneskerettighetssentrene på Arendalsuka. Foto: Ingeborg Vea

-Jeg anbefaler folk å besøke HL-senteret og den interessante og viktige utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge*. Da lærer du mye, samtidig kan du få kraft og mot til å stå imot og handle slik at vi kan bli kvitt rasismen som er stor og omfattende både i vår by og i Norge, sa en engasjert ordfører i Oslo, Marianne Borgen etter sitt besøk på HL-senteret 6. april. Foto: Ingeborg Vea

Også ordføreren i Oslo, ambassadører fra Israel, Kosovo, Tyrkia og Ungarn, Høyesterett, samt sekretariatet til Sannhets- og forsoningskommisjonen har besøkt utstillingen. I tillegg har også en lang rekke organisasjoner og grupper kommet for å se utstillingen.

Enkelte elementer fra *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge* har vist seg å ha stor interesse også utenfor utstillingskonteksten. Tidslinjen, «t-bane-linjene» som alle har endestasjon i rasisme, ble trykket på utsiden av teltduken til teltet til Freds- og menneskerettighets-sentrene på Arendalsuka. Filmen *Høylytt hud* ble vist på et arrangement om rasisme samme sted. Filmen ble også antatt og vist på Statens kunstutstilling (*Høstutstillingen*) i september og på Deichmanske bibliotek i Bjørvika i november som del av bibliotekets kunstprogram hvor blant annet video som kunst og uttrykksform ble løftet fram.

Avbrutte liv

26. oktober, datoen da de jødiske mennene ble arrestert i 1942, åpnet utstillingen *Avbrutte liv*. Utstil-

lingen presenterer jødiske kunstnere som ble fengslet og drept før og under 2. verdenskrig. Mange av dem fortsatte å uttrykke seg gjennom musikk, litteratur og visuell kunst også under forfølgelsen og i fangenskap. *Avbrutte liv* ble utviklet i et samarbeid mellom HL-senteret og stiftelsen *Fundacja Bente Kahan* i Wrocław, Polen, Jødisk Museum i Oslo og Six Sides. Utstillingen er en norsk versjon av den internasjonale multimedia-utstillingen *Unfinished Lives*, laget av stiftelsen *Fundacja Bente Kahan*.

På HL-senteret er utstillingen basert på plakater med qr-koder som leder til Bente Kahans internasjonale nettutstilling. Slik kan man digitalt oppleve og utforske utvalgte bilder, tekster og musikk laget av alle kunstnerne. Der kan man oppleve og utforske noe av kunsten i utvalgte bilder, tekster og musikk. Utstillingsproduksjonen basert på Bente Kahans konsept ble videreutviklet gjennom et samarbeid mellom HL-senteret, Jødisk Museum i Oslo, og kurator Liv Moseng fra Six Sides.

Utstillingen fikk hyggelig omtale av Lars Elton i *Dagsavisen*, 27. oktober 2022

Utstillingen åpner med det ikoniske bildet av folkemengden i tåken på Akershuskaien 26. november 1942, med lasteskipet DS Donau i bakgrunnen, fotografert av Georg W. Fossum. Ved bildet kan du høre Tuffa Rolf synge «Månestrålen», sangen Marie Sachnowitz sang for de jødiske mennene, deriblant sin forlovede, sin far og sine fem brødre, om bord på skipet DS Donau i november 1942. Foto: Trond Heggelund

Ruth Maier er i dag kjent for dagbøkene sine, men hun skrev også brev, spilte teater og tegnet. Hennes arkiv med dagbøker og akvareller er tatt opp i Norges dokumentarv, som er en del av UNESCOs «Memory of the World» og er en del av HL-senterets arkiv. Foto: Trond Heggelund

Undervisning

Året 2022 opplevde HL-senteret historisk stor interesse for fysiske og digitale undervisningstilbud til skoleelever, lærere, studenter og andre grupper.

Nye temaer, nye målgrupper og rekordhøye besøkstall

Året 2022 opplevde HL-senteret historisk stor interesse for fysiske og digitale undervisningstilbud til skoleelever, lærere, studenter og andre grupper. Den rekordhøye etterspørselen kan forklares både med gjenåpningen etter to år med pandemi, men enda også med at undervisningsavdelingens pedagogiske tilbud ble utvidet i kjølvannet av utstillingen *U/Synlig - hverdagsrasisme i Norge*. Tematikken skapte stort engasjement hos etablerte, og også blandt nye målgrupper som benytter seg av senterets undervisningstilbud.

- Besøksrekord for undervisningsavdelingen i 2022, en økning på 40 prosent fra 2021 med totalt 15 000 besøkende, 1500 av disse fikk digital undervisning
- Flere enn 370 lærere deltok i kompetansehevings-tilbud fra HL-senteret i 2022
- Lansering av flere nye undervisningstilbud i 2022, blant annet et skreddersydd opplegg om Holocaust for elever fra mellomtrinnet
- Undervisningsavdeling har vært arrangør og bidragsyter i en rekke prosjekter og konferanser, blant annet var HL-senteret vertskap for den årlige samlingen for Nasjonalt nettverk for holdnings-skapende formidling

Undervisningstilbud og undervisningsmaterieell

HL-senterets undervisningsavdeling tok imot 14.975 elever, studenter og lærere på fysiske besøk og digitale undervisningstilbud. Dette er et rekordhøyt nivå og en økning på rundt 40 prosent i forhold til siste normalåret før pandemien, i 2019. Deltakerne i undervisningstilbudet kommer fra hele landet, og trenden med økende besøk fra grupper som kommer fra andre fylker enn Oslo og Viken, fortsatte også i 2022.

HL-senteret har utvidet sitt undervisningstilbud både tematisk og metodisk i 2022, og tar også imot yngre målgrupper. Undervisningstilbudene til skoleklasser og studenter i utstillingen *U/Synlig - hverdagsrasisme i Norge* har vært viktig for den økende interessen, som ikke ser ut til å avta i 2023. I tråd med strategisk satsing på yngre målgrupper og for å møte den store etterspørselen, er undervisningsavdelingen utvidet med en formidlerstilling med kompetanse og erfaring fra barneskolen.

Undervisningsavdelingen arbeider kontinuerlig med evaluering og videreutvikling av eksisterende pedagogiske tilbud. Undervisningsopplegget om hverdagsrasisme i Norge ble videreutviklet basert på eksisterende forskning, formidlernes erfaringer og evaluering av gjennomføringer med et stort antall skoleklasser. Undervisningsavdelingen har også gjennomført en systematisk evaluering av undervisningsopplegget *Holocaust: Kilder og individer*. Evalueringsprosjektet ble gjennomført i samarbeid med *POLIN – Museum of the History of the Polish Jews*. Prosjektet hadde spesielt fokus på hvordan elever bruker den faste Holocaust-utstillingen på

Undervisningsavdelingen har utarbeidet et eget undervisningsopplegg knyttet til utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge*. Utstillingen har blitt svært godt tatt imot, og oppleves viktig og inspirerende av et bredt publikum. Foto: Trond Heggelund

HL-senteret og samlet inn data gjennom spørreundersøkelser med deltakende elever, og observasjon av elevbesøk i utstillingen. Resultatene fra prosjektet vil være utgangspunkt for videreutviklingen av undervisningsopplegget, som er ett av de mest etterspurte i HL-senterets undervisningstilbud. I løpet av 2022 lanserte undervisningsavdelingen flere nye undervisningsopplegg til fysiske besøk på senteret og to nye undervisningsopplegg til bruk i klasserommet.

Selv om omfanget på digitale undervisningstilbud naturlig nok har gått ned etter gjenåpningen av samfunnet etter pandemien, deltok nesten 1500 elever i digital undervisning gjennomført av HL-senterets

formidlere. Det digitale undervisningstilbudet er nå en del av det faste skoletilbudet, og innfrir også ambisjonen i strategisk plan om å være et ressurs-senter for hele Norge. Avdelingen arbeider kontinuerlig med å utvide og tilpasse det til skolens hverdag. HL-senteret tilbyr også ulike digitale læringsressurser for elever og lærere.

Kompetansehevingstilbud for lærere og skoler

I 2022 arrangerte undervisningsavdelingen to lærerkurs med 80 deltakere. Vårens lærerkurs *Hvordan snakke om hverdagsrasisme i klasserommet?* rettet

– Hva gjør en utstilling god? spør formidler Kristin Borgenheim. Foto: Trond Heggelund

seg mot lærere i ungdoms- og videregående skole og for første gang også lærere fra mellomtrinnet i barneskolen. Høstens lærerkurs hadde fokus på Holocaustundervisning 80 år etter deportasjonen av jødene i Norge. Lærerkursene var også lagt opp som digitale kurstilbud. Ved siden av regulære lærerkurs har senterets undervisningsavdeling opplevd stor etterspørsel fra skoler som ønsker å besøke HL-senteret i forbindelse med fagdager for personalet, og undervisningsavdelingen har gjennomført skreddersydde fagseminarer for flere skoler i 2022. I alt deltok mer enn 370 lærere i kompetansehevingstilbud fra HL-senteret. Også andre formidlingsinstitusjoner som museer og minnesteder, har vist stor interesse for HL-senterets pedagogiske arbeid og undervisningstilbud. Mange institusjoner har besøkt senteret for erfaringsutveksling og kompetanseheving i 2022.

Undervisningsavdelingen bidrar også inn i *Dembra*, tiltak for skole og lærerutdanning (se s. 32), både med veiledning av Dembra-skoler og med faglige innlegg i webinarer for lærere og andre skoleansatte, i regi av Dembra.

Prosjekt- og nettverkssamarbeid

HL-senterets undervisningsavdeling deltar i erfaringsutveksling med relevante faginstusjoner og -miljøer for å dele og øke sin kompetanse knyttet til senterets temafelt, pedagogikk og didaktikk. Videre deltar avdelingen i nasjonale og internasjonale samarbeidsprosjekter og nettverk:

- **Federation of International Human Rights Museums (FIHRM):** Som en del av prosjektet *Museene og fellesskapets grenser* var HL-senteret medarrangør av den årlige, internasjonale FIHRM konferansen i samarbeid med Eidsvoll 1814 og Nobels fredssenter
- **International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA):** Deltakelse i Norges delegasjon og redaktøransvar for Norges landrapport til IHRA
- **Museum of the History of Jews in Poland (POLIN): Tools for Youth. How can Museums and Cultural Institutions Engage Young Audiences?:** Webinar med rundt 100 deltakere
- **Nasjonalt museumsnettverk for demokrati og menneskerettigheter**
- **Nasjonalt nettverk for holdningskappende formidling:** HL-senteret var vertskap for nettverksamlingen i juni 2022.

- **Nasjonalt nettverk for samfunnsfagdidaktikk**
- **Post Bellum**
- **Stiftelsen 10. august:** Deltakelse i utviklingen av utstilling og det pedagogisk tilbud i minne- og læringssenteret på Al-Noor Islamic Center

Benjaminprisen

På oppdrag fra Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet er HL-senteret, ved undervisningsavdelingen, sekretariat for *Benjaminprisen*, skoleprisen mot rasisme og diskriminering. Juryleder er direktør ved HL-senteret. Sekretariatet har ansvar for å administrere arbeidet med skoleprisen hvert år. Sekretariatets arbeid omfatter organisering og kommunikasjonsarbeid, tilrettelegging for juryens arbeid og støtte for vinnerkolene i forbindelse med prisutdeling. Sekretariatets arbeid skal også bidra til at kunnskap om vinnerkolenes arbeid mot rasisme spres til skole-Norge og videreutvikling av Benjaminprisens profil og nedslagsfelt.

Vinner av Benjaminprisen 2021 var Sofienberg ungdomsskole i Oslo, og prisen ble delt ut av kunnskapsministeren Tonje Brenna i februar 2022. I desember 2022 valgte juryen Selbu ungdomsskole i Trøndelag som vinner av Benjaminprisen 2022. Prisutdelingen skal skje i skolens lokaler i februar 2023.

Sofienberg skole ble overrakt Benjaminprisen for 2021 av kunnskapsminister Tonje Brenna. Foto: Peder Hellberg

Dembra

Dembra tilbyr nå kurs og veiledning for hele utdanningsløpet, og deltakerantallet har økt med nær 70 prosent det siste året.

Dembra i hele landet

Seks freds- og menneskerettighetsentre i ulike deler av landet tilbyr Dembra: Raffostiftelsen på Vestlandet, Arkivet freds- og menneskerettighetsenter på Sørlandet, Nansen Fredssenter i Innlandet, Falstadsenteret i Midt-Norge, HL-senteret på Østlandet og Narviksenteret i Nord-Norge. HL-senteret leder Dembra, har ansvar for samarbeid med lærerutdanningsinstitusjoner (Dembra LU) og drifter og videreutvikler dembra.no.

På landsbasis var det 23 skoler som avsluttet Dembra i 2022, mens 21 skoler startet opp for gjennomføring skoleåret 2022-2023. Av disse veiledet HL-senteret henholdsvis 11 og 10 skoler.

For Dembras samarbeid med lærerutdanningen var 2022 et overgangså. Den andre prosjektperioden ble avsluttet (2020-2022), og midlene til Dembra LU er nå blitt en del av den totale bevilgningen som HL-senteret får til Dembra.

Fra barneskole til videregående opplæring

Dembra tilbyr kurs og veiledning for hele utdanningsløpet, fra barneskole til lærerutdanningen. Tilbudet til barneskolen er det ferskeste: i 2022 avsluttet andre pulje med barneskoler et fullt Dembra-løp på halvannet år. Tilbudet fungerer allerede svært godt. Dembras rammer for skoleutvikling, sammen med kursene for personalet, motiverer og engasjerer både lærere og ledelse på barneskolene.

Blant de elleve skolene HL-senteret veiledet skoleåret 2021-2022 var det to videregående skoler. Begge skolene startet svært entusiastisk, men falt av mot slutten, henholdsvis på grunn av lederbytte og skolestreiken. Dette gjør det spennende å følge

utviklingen med de tre videregående skolene HL-senteret veileder skoleåret 2022-2023. Blant disse ser vi skoler som har gjort en fantastisk jobb med forankring av tilbudet, og som står på for å klare å løfte det forebyggende arbeidet på skolen.

Fakta

- Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) tilbyr kurs, veiledning og nettbaserte ressurser for skole og lærerutdanning
- Gjennom seks freds- og menneskerettighetsentre i ulike deler av landet, har Dembra veiledet 138 skoler med omkring 4500 lærere i lokale satsninger mot fordommer, rasisme og utenforskap
- Gjennom Dembra for lærerutdanningen har 72 lærerutdannere fra 11 lærerutdanningsinstitusjoner deltatt i samarbeid for å styrke forebyggende arbeid i lærerutdanningen og utvikle ressurser til bruk overfor studenter, lærere og elever
- Dembra.no tilbyr gratis ressurser for hele skoleløpet og lærerutdanningen
- Kunnskapsdepartementet og Utdanningsdirektoratet støtter Dembra, som ledes av HL-senteret

Dembra tilbyr nå kurs og veiledning for hele utdanningsløpet. Foto: Yina Chan

Hele skolen, midt i lokalsamfunnet

Skolene som deltar i Dembra arbeider stadig bredere med det forebyggende arbeidet. I barneskolen deltar SFO/AKS i større og større grad aktivt i skolens Dembra-arbeid, og flere skoler inviterer lokale idrettslag og foreninger inn i arbeidet med sine satsingsområder.

Størst har utviklingen likevel vært i involvering av de foresatte, skolens viktigste samarbeidspartner. Dembra har utviklet dialogkort til foreldremøter, med mål om å øke foresattes forståelse for sin rolle i det forebyggende arbeidet. Tilbakemeldingene fra de foresatte har vært svært gode, slik denne Dembra-veilederen erfarte:

«Foreldrene syntes det var vanskelige og store spørsmål, men rammen gjorde at det var trygt å snakke om dem.»

- Godt å ta diskusjonen ut av heimen, sa en.
- Jeg turde å si noe i dialoggruppa mi. Jeg sier vanligvis ingenting, sa en mor.
- Vi må gjøre dette flere ganger, sa flere.»

Ved flere av sentrene har Dembra-veiledere også holdt stormøter for foreldre på tvers av både trinn og skoler.

Nasjonal konsolidering

Bruken av digitale møteplasser ga det nasjonale samarbeidet et løft etter koronatiden. Veiledere fra de seks freds- og menneskerettighetsinstitusjonene som gjennomfører Dembra, møtes nå jevnlig over nett, i tillegg til de to årlige todagersworkshopene. Disse holdes på rundgang mellom sentrene, men er gjennomført digitalt under koronaen. I 2022 var det workshop i Narvik. HL-senterets Dembra-team spiller en betydelig rolle for inspirasjon og støtte til de andre sentrene, ettersom vi har flere Dembra-ansatte. De

øvrige senterne har én stillingsressurs, enten med en ensom Dembra-veileder eller fordelt på to eller tre personer.

I mars ble en digital utgave av Dembra-konferansen organisert fra Falstadsenteret, med bidrag fra HL-senterets Dembra-team. Kunnskapsminister Tonje Brenna bidro, sammen med den internasjonalt anerkjente pedagogen Gert Biesta.

Dembra for lærerutdanning

Dembra for lærerutdanning startet som et 2-års prosjekt i 2018, med et nytt to-års prosjekt fra 2020. Fra og med 2022 inngår midlene til Dembra LU i den regulære bevilgningen til Dembra på statsbudsjettet. Dette gir mulighet til å se sammenheng. Høstsemesteret 2022 innledet Dembra og Nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen (KKS) et samarbeid med 5 lærerutdanningsinstitusjoner (UiA, UiB, USN, UiS, MF) pluss Falstadsenteret. Samarbeidet er knyttet til FoU-prosesser for å bruke estetiske læringsprosesser i undervisning om Dembra-tematikk i ulike fag. 3. november ble det gjennomført en oppstartworkshop med 20 deltagere fra alle partnerinstitusjoner.

Det ble også innledet et samarbeid med NTNU for utvikling av undervisningsressurser om konspirasjonstankning til bruk i videregående opplæring og lærerutdanning. Skoleåret 2023-2024 skal samarbeidende lærerutdanningsinstitusjoner og videregående skoler utvikle og prøve ut ressurser for forebygging av, og undervisning om, konspirasjonsteorier.

Arrangementer (utvalgte)

- Webinar: Demokrati og medborgerskap 17.02.22
- Webinar: Ukraina og norsk skole 22.03.22
- Webinar: Dialog og samtalefelleskap 02.06.22

Deltakere i Dembra

Antall deltakere	Totalt		Digitalt		Fysisk	
	2022	2021	2022	2021	2022	2021
Alle	2 870	1 700	637	1 246	2 233	454
Lærere	1 928	1 211	229	529	1 699	682
Skoleledelse	153	74	32	64	121	10
Elever	0	12	0	0	12	0
Lærerutdannere	134	280	63	266	71	14
Studenter	280	52	63	52	0	0
Annet	375	71	33	27	342	44

Deltakerantallet i Dembra økte med nær 70 prosent i 2022 sammenlignet med 2021. Totalt 2 870 personer deltok i Dembra i 2022. Foto: Yina Chan

Dokumentasjon

Til tross for et år preget av store omskiftninger knyttet til oppussingen av dokumentasjonsavdelingens lokaler, holder HL-senterets samlinger fortsatt høyt faglig nivå. Utlånsaktiviteten har blitt styrket og senterets største arkiv ferdig ordnet.

Konsolidering og løft innenfor nye rammer

Dokumentasjonsavdelingen tilbyr kvalitetssikrede informasjonsressurser og -tjenester til ansatte og eksterne brukere, og samler, bevarer og formidler arkivmateriale knyttet til Holocaust i Norge. Avdelingens hovedoppgave er driften av senterets bibliotek, arkivdepot og gjenstandssamling. Avdelingen deltar også i institusjonens interne og eksterne prosjekter, utstillinger, tekst- og innholdsproduksjon, samt foredrag og omvisninger.

Dokumentasjonsavdelingen har levert bidrag til utstillingen *Avbrutte liv*. I tillegg har avdelingen deltatt aktivt i flere ulike EØS-prosjekter. 2022 har ellers båret preg av et stort oppussings- og reorganiseringsprosjekt i avdelingens faste lokaler. Dette har medført nedpakking av hele boksamlingen, og tynget den daglige driften av samlinger, utlån og innlån. Prosjektet har vært ressurskrevende, og vil ferdigstilles i 2023.

Samlinger

Boksamlingen

Gjennom 2022 har det vært en tilvekst på 208 titler, en stor økning i forhold til foregående år. Økningen skyldes i stor grad en større bokgave fra professor Christhard Hoffmann, som er blitt nøye gjennomgått og innlemmet i samlingen. Arbeidet ble påbegynt våren 2022 og fullført i løpet av høsten. Utlån fra bibliotekets boksamling ligger godt over fjorårets nivå med ca. 315 ut- og fjernlån. Utlånsaktiviteten,

især fjernlånene til eksterne enkeltpersoner og institusjoner, vitner om at samlingen fortsatt holder høyt faglig nivå og har en attraktiv spesialisering innenfor HL-senterets primære satsningsområder.

Arkivsamlingen

Arkivet etter Leo Eitinger er blitt ordnet, registrert og tilgjengeliggjort i Asta og Arkivportalen. Arbeidet startet i begynnelsen av 2022 og ble ferdigstilt i løpet av høsten. Dette er avdelingens største privatarkiv, og utgjør om lag tre hyllemeter. Ordningen av Leo Eitingers arkiv representerer et viktig løft for senterets arkivsamling, da det frem til nå har utgjort en vesentlig del av institusjonens fortsatt uordnede materiale.

Det har videre blitt utarbeidet en oversikt over hele arkivsamlingens fotomateriale. I tillegg er det laget en oversikt over fotomaterialet fra arkivet etter Tommy Natedal, inneholdende ca. 9000 fotos relatert til norske frontkjemper. Et mindre supplement til arkivet etter Ruth Maier er innlemmet sammen med det øvrige arkivmaterialet i Norges dokumentarv. Avdelingen har ellers mottatt enkelte supplerende dokumenter til privatarkiv gjennom året.

Gjenstandssamlingen

Dokumentasjonsavdelingen har mottatt enkelte nye gjenstander til gjenstandssamlingen i 2022.

Informasjon til offentligheten

Avdelingen besvarer fortsatt et betydelig antall faglige henvendelser fra allmenheten. Henvendelsene spenner fra referanse- og kildesøk og korte faktaopplysninger til dyptpløyende faglige spørsmål, samt slektsgranskinger og mer private anliggender. Avdelingen behandler alle forespørsler så raskt og grundig som mulig – med både historiefaglig og bibliografisk kompetanse, og med henvisninger til relevante primær- og sekundærkilder.

Nettverks- og etterutdanningsaktiviteter

Dokumentasjonsavdelingens ansatte har deltatt på

møter i Nettverk for privatarkiv i Oslo, samt ulike bibliotekfaglige fora. Det er også gjennomført nettkurs i registreringsarbeid i Asta/Arkivportalen.

Post Bellum

HL-senteret har et EØS-finansiert samarbeidsprosjekt med Post Bellum, Slovakia. Prosjektet går ut på å samle inn livshistoriene til mennesker som har vært berørt av historiske hendelser. HL-senteret intervjuet elleve personer høsten 2022 (åtte personer med jødisk bakgrunn, tre med romsk). Enkelte av intervjuene vil publiseres på nettsiden *Memory of Nations* og inngå i en utstilling i Slovakia utviklet av Post Bellum.

Arkivet etter Leo Eitinger er blitt ordnet, registrert og tilgjengeliggjort i Asta og Arkivportalen i 2022. Leo Eitingers koffert. Foto: Chris Harrison

Kommunikasjon

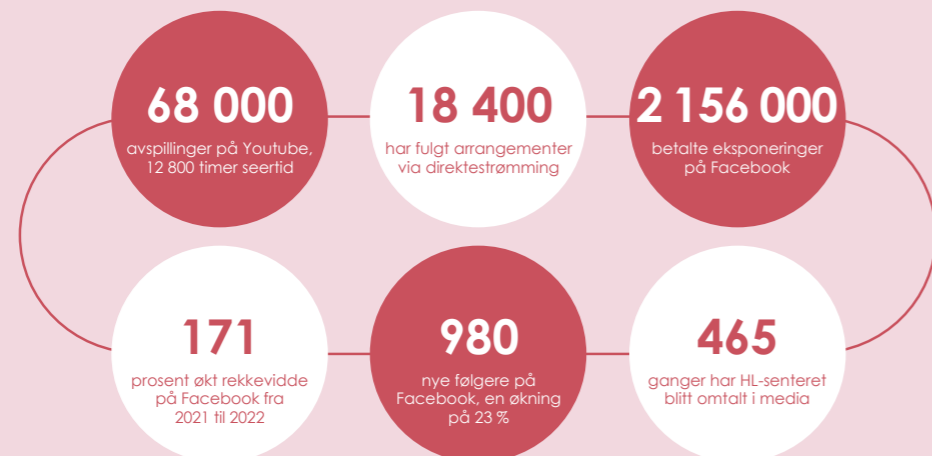
Målet med HL-senterets kommunikasjonsarbeid er å øke kunnskapen om senterets forskning og formidling i skolen, fagmiljøer og allmennheten, og styrke HL-senterets kontakt med publikum og samarbeidspartnere.

HL-senteret har en posisjon som den faglige referanseinstitusjonen innenfor våre kjerneområder, og en rekke institusjoner, organisasjoner, myndighetsinstanser og grupper henvender seg til senteret for å få kunnskap, orientering og oppdatering. Denne trenden er økende.

Program og formidling

Programtilbudet rettet mot allmennheten er en prioritet på HL-senteret. I 2022 har vi hatt 18 søndagsfordrag, 12 konserter, dans- og teaterforestillinger og

åtte fagkonferanser. HL-senteret deltok på Arendalsuka med tre egne programposter og ett felles arrangement med de øvrige Freds- og menneskerettighetssentrene. Høsten 2022 arrangerte vi en forelesningsserie med dypdykk i 2. verdenskrig på Litteraturhuset i Oslo i samarbeid med UiT – Norges arktiske universitet. Minnemarkeringen for deportasjonene av jøder fra Norge 24. november var årets største arrangement med over 700 deltakere. For full oversikt over arrangementer i 2022, se side 80.

Bilde 01

Bilde 02

Bilde 1: Helgen 16. – 18. september var Huk-stranden og Villa Grande location for forestillingen SÅLE. Forestillingen var et tredelt danseverk med musikk av jazz- og elektronikapioneren Nils Petter Molvær. **Bilde 2:** HL-senteret hadde tre egne programposter og ett program med de andre Freds- og menneskerettighetssentrene under Arendalsuka. Alle foto: Ingeborg Vea

Forelesningsrekken Dypdykk i 2. verdenskrig på Litteraturhuset i Oslo høsten 2022, trakk fulle hus. På forelesningen med historiker Antony Beevor var interessen ekstra stor. Foto: Ingeborg Vea

Den Internasjonale Holocaustdagen

Den internasjonale Holocaustdagen ble markert 27. januar på Akershuskaia i Oslo, med appeller ved representanter for offergruppene og taler ved kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen og ordfører Marianne Borgen. HKH Kronprins Haakon deltok under markeringen. På grunn av smittevernregler var markeringen ikke åpen for publikum, men seremonien kunne følges digitalt.

Nasjonalt ressurscenter

HL-senteret strømmer så å si alle foredrag og konferanser, til stor glede for publikum landet over. I 2022 har opptakene, som ligger tilgjengelig på Youtube, hatt 68 000 visninger med til sammen 12 800 timer seertid. Til sammenligning var seertiden på opptak 7000 timer i 2019. Forelesningsserien *Dypdykk i 2. verdenskrig* hadde alene 5 223 avspillinger på Youtube.

Kari Hansen

Er så glad for at dere strømmer begivenhetene slik at også vi ellers i landet får være med 🙌👍

Langt større digital synlighet i 2022 enn i 2021

Facebook er HL-senterets viktigste formidlingskanal, i tillegg til nettsidene. Her promotes alle programaktivitetene, andre begivenheter og strømmelenker. HL-senteret har også satset på synlighet i sosiale medier for aktiviteter. I 2022 hadde HL-senteret 2 156 000 betalte eksponeringer (antall ganger en annonse blir vist), mot 28 800 i 2021. Senteret har annonsert for søndagsprogrammene i Aftenposten, Dagsavisen, Dag og Tid, Vårt Land og Klassekampen.

Rekkevidden (antall kontoer som har sett innhold fra HL-senterets Facebookside) har mer enn doblet seg fra 2021 til 2022 - fra 188 000 til 509 000 i 2022. Også antall besøkende har økt: 8 140 har besøkt Facebooksiden i 2022, mens 7 500 besøkte siden i 2021. HL-senterets undervisningsavdeling og Dembra har egne sosiale kanaler, som ikke er medregnet i disse tallene.

Medieoppslag

HL-senteret ble omtalt i 465 unike artikler i media i 2022, med flest oppslag knyttet til Holocaustdagen (januar), minnemarkeringen 24. november og lansering av holdningsundersøkelsen (desember). Utover riksdekkende nisjemedier (173 treff) fikk HL-senteret flest oppslag i medier i Oslo (94 treff) og i riksdekkende medier (68).

Dagsavisen er den avisen som omtaler HL-senteret flest ganger (28 treff), med Dagen (24 treff) og Aftenposten.no pluss (20 treff) som nummer to og tre.

Andre kanaler

Nettsidene er navet i all kommunikasjon fra HL-senteret, og der viktig virksomhetsinformasjon publiseres og arkiveres. Nettsidene trenger sårt fornyelse og revidering, noe som er planlagt i 2023. Sidene hadde 174 000 besøkende i 2022, en økning på 6,5 prosent siden 2021.

HL-senteret sendte 47 nyhetsbrev i 2022. I hovedsak brukes nyhetsbrevene til promotering av arrangementer. Antall nyhetsbrevmottakere har økt med 31 prosent fra januar 2022 til januar 2023. De nye abonnentene er hentet inn i forbindelse med arrangementer og påmelding til HL-senterets konferanser.

I 2022 betalte vi for synlighet av HL-senteret i museumsoversikten i Aftenposten, listen.no, Minicards, ulike kanaler via Visit Oslo og Cityguide.

HL-senteret hadde en Google-ads-kampanje i sommermånedene, for å øke synligheten på Google. Kampanjen ga gode resultater med totalt 3 468 klikk inn til nettsidene våre fra 407 forskjellige annonsevisninger.

Forskning.no

HL-senteret er medlem i forskning.no, og publiserte to artikler der i 2022: *Derfor virker ikke FNs regler mot folkemord* (861 sidevisninger) *Holocaust har overskygget andre sider ved jødisk identitet* (1 402 sidevisninger).

Administrasjonen

Stor aktivitet i alle avdelinger og betydelig interesse fra publikum har preget administrasjonens arbeid i 2022.

Administrasjonen har fulgt opp med tilbud til alle som kommer for å se bygg, utstillinger og programaktiviteter - både museumsbesøkende og grupper som ønsker omvisninger og faglige opplegg. Med nye formidlingsrom, flere besøkende og nye aldersgrupper, har det vært nødvendig å fortløpende videreutvikle organiseringen av publikumsmottak og de fysiske fasilitetene for besøkende.

Støtte til senterets faglige virksomhet

Administrasjonen har støttet opp om senterets faglige virksomhet, med økonomi, infrastruktur, HR og renhold. Administrasjonen har bidratt inn i planleggingen og

HL-senterets ansatte fikk omvisning i synagogen på Jødisk Museum i Trondheim høsten 2022. Foto: Ingeborg Veia

gjennomføringen av et stort antall aktiviteter i 2022, blant annet 80-års markering for deportasjonene, med åpning av ny utstilling. I tillegg har bidrag til søknadsutvikling og rapporteringsarbeid vært viktig. Videreutvikling av administrasjonens kjernefunksjoner er et kontinuerlig arbeid. I 2022 har det blant annet vært arbeidet særlig med renholdsrutiner, mottak av besøkende og rekrutteringsarbeid, inkludert innkjøp av rekrutteringsverktøy gjennom Jobbnorge.

Organisasjon og kompetanseutvikling

HL-senteret har de senere årene både økt sin virksomhet og fått flere medarbeidere. Senteret legger stor vekt på å ha en organisasjon med strukturer som legger til rette for samarbeid på tvers av fagområder og avdelinger. I det sjiktet ble det i 2022 etablert et forum som samler representanter for alle virksomhetsområder ved senteret. Forumet møtes jevnlig, med den hensikt å sikre god informasjonsutveksling, involvering og innspill på tvers av huset.

Senteret har jevnlig arrangert studieturer for alle ansatte, for faglig påfyll og styrking av samarbeid. I 2022 var det planlagt tur til Polen. Denne ble utsatt til 2023 grunnet krigen i Ukraina og flykningssituasjonen i Polen. I stedet gjennomførte senteret en mindre tur til Utøya på våren. I høstsemesteret ble det organisert studietur til Trøndelag, der HL-senteret fikk gode faglige program på Jødisk museum og Justismuseet i Trondheim, på Stiklestad og på Falstadsenteret.

Nettverk og samarbeid

Administrasjonen følger opp HL-senterets deltakelse i flere nasjonale og internasjonale nettverk og samarbeidsprosjekter. I 2022 har HL-senteret flere pågående

UTØYA: Våren 2022 reiste HL-senterets ansatte på studietur til Utøya. Foto: Ingeborg Veia

EØS-prosjekter, blant annet Auschwitz-Birkenau Foundation, POLIN – Museum of the History of Polish Jews, Bulgarias utenriksdepartement, Jewish Museum Praha og Post Bellum i Slovakia. HL-senteret har deltatt aktivt i *International Holocaust Remembrance Alliance*, med tre deltakere i den norske delegasjonen til IHRA – der direktøren er nestleder. Delegasjonen ledes av Utenriksdepartementet. I 2022 hadde HL-senteret ansvar for å utarbeide Norges landrapport til IHRA. Rapporten gir oversikt over hvordan det arbeides rundt temaet Holocaust innen forskning, undervisning og minnemarkeringer i Norge, samt myndighetenes rolle og arbeid. I tillegg utarbeidet HL-senteret den årlige oversikten over markeringer av Den internasjonale Holocaustdagen rundt om i landet, og presenterte Holdningsundersøkelsen 2022 på IHRAs konferanse i desember.

HL-senteret har et godt og nært samarbeid med de nasjonale nettverkene mellom freds- og menneskerettighetsnettverkene og også med de mange museene på Bygdøy. Samarbeidet i *Kriseresurssamarbeid for kulturinstitusjoner i Oslo og Akershus* har vært videreført, og HL-senteret deltok på den årlige beredskapskonferansen for kunnskapssektoren.

Oppfølging av bygg og ferdigstilling av MINO

HL-senteret holder til i det fredede Villa Grande. Oppfølging av bygg, med vedlikehold og renhold, og hageanlegget er gjennomført i samarbeid med Statsbygg, som eier og forvalter eiendommen. Tiltak for å sikre universell utforming følges opp og tilrettelegges innenfor de historiske rammene. Å skape gode fysiske vilkår for HL-senterets virksomhet, krever stadige tilpasninger i et historisk bygg. I 2022 ble undervisningsrom pusset opp og en større oppgradering av senterets bibliotek er i arbeid. Senteret har de senere årene også vokst i antall medarbeidere, og et nytt mindre kontorfellesskap ble etablert for å få flere kontorplasser. Oppgradering og tilpasning av eksisterende arbeidsplasser er gjort fortløpende gjennom året. I desember var det også tid for status og befaring av tilbygg MINO etter ett års drift. Gjennom året har HL-senteret tatt tilbygget i bruk, og fulgt opp gjenstående prosesser, med varmeanlegg, vannspeil og uteområdet. Det er samlet inn erfaringer og laget nye rutiner for drift og bruk. Tilbygget har vært et svært viktig tilskudd for HL-senteret, og har på alle måter fungert godt gjennom hele det første året.

Besøk av Høyesterett. Foto: Ingeborg Veia

Bunker fra 2. verdenskrig: HL-senterets bunker er populær blant våre besøkende. Bunkeren ble bygget av Nasjonal Samling til Vidkun Quisling, og har en egen utgang på baksiden av Villa Grande der Quisling hadde fluktmulighet ned mot sjøen. Foto: Ingeborg Veia

Høsten 2022 var HL-senterets ansatte på besøk på Stiklestad. Foto: Ingeborg Veia

03. Styrets beretning

Styrets sammensetning per 31. desember 2022

Leder: Harald Korn, direktør og styreleder i Oslo Consulting Group. Vara: Alexander Levi, VP Global Compliance Officer i Scatec (oppnevnt av Det Mosaiske Trossamfund Oslo)

Nestleder: Bente Sandvig, spesialrådgiver ved Human-Etisk Forbund. Vara: Faruk Terzic, imam i Det Islamske Fellesskap Bosnia-Hercegovina (oppnevnt av Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn)

Styremedlemmer

Rita Abrahamsen, styreleder i Det jødiske samfunn i Trondheim. Vara: Ralph Dan Buchmann, forstander i Det jødiske samfunn i Trondheim (oppnevnt av Det jødiske samfunn i Trondheim)

Wenche Elizabeth Arntzen, høyesterettsdommer. Vara: Anders Ravik Jupskås, nestleder og forsker ved C-REX – Senter for ekstremismeforskning, Universitetet i Oslo (oppnevnt av Universitetet i Oslo)

Inger Furseth, professor ved Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi, Universitetet i Oslo. Vara: Olav Aaraas, tidl. direktør ved stiftelsen Norsk Folkemuseum (oppnevnt av Universitetet i Oslo)

Hans Petter Graver, professor ved Institutt for privatrett, Universitetet i Oslo. Vara: Hanne Hagtvedt Vik, professor ved Institutt for arkeologi, konservering og historie, Universitetet i Oslo (oppnevnt av Universitetet i Oslo)

Vibeke Moe, Forsker II ved HL-senteret. Vara: Elise Christensen, formidler ved HL-senteret (valgt av HL-senterets ansatte)

Olav Njølstad, direktør ved Det Norske Nobelinstitutt (fram til 1.august 22). Vara: Aud Valborg Tønnessen, dekan ved Det teologiske fakultet, Universitetet i Oslo (oppnevnt av Universitetet i Oslo)

Islin Rose Abrahamsen, sykepleier og koordinator for Norsk førstehjelp. Vara: Edvard Aspelund, seniorrådgiver i Kommunal- og distriktsdepartementet (oppnevnt av Det Mosaiske Trossamfund Oslo)

Arbeidsutvalg

Arbeidsutvalget er saksforberedende organ for styret. I 2022 besto utvalget av styrets leder og nestleder, HL-senterets direktør og administrativ leder.

HL-senterets styre, fra venstre: Wenche Elizabeth Arntzen, Olav Njølstad, Olav Aaras, Bente Sandvig, Guri Hjeltnes, Harald Korn, Rita Abrahamsen, Edvard Aspelund, Hans Petter Graver, Alexander Levi, Hanne Hagtvedt Vik, Islin Rose Abrahamsen. Foto: Trond Heggelund

Styrets beretning 2022

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter (HL-senteret) er et forsknings-, dokumentasjons- og formidlings-senter og holder til i den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande med den tilstøtende paviljongen MINO, i Huk aveny 56 på Bygdøy i Oslo kommune. HL-senteret er en privat stiftelse opprettet i 2001, med en fast rammeavtale med Universitetet i Oslo.

HL-senteret er et kunnskapssenter for hele Norge, med høy faglig virksomhet innen forskning, formidling og dokumentasjon på senterets sentrale fagområder innen Holocaust og andre folkemord, antisemittisme, brudd på menneskerettighetene og minoriteters og spesielt livssynsminoriteters vilkår. Det digitale tilbudet står sentralt, og arbeid med videreutvikling av blant annet forskningsformidling og det allmenne formidlingsstilbudet, undervisningstilbud og pedagogiske nettressurser, digitalisering av arkivvirksomheten og digitale museumsopplevelser, er prioriterte oppgaver i inneværende strategiske periode.

I 2021 satte styret av midler til forskningsprosjekter innenfor feltet Holocaust i Norge. Prosjektene hadde oppstart høsten 2022, med fast ansettelse av en forsker på feltet og et bokprosjekt om den såkalte Rød-saken. Det har også vært høy faglig aktivitet på øvrige forskningsområder, med blant annet fullføring og lansering av undersøkelsen *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022*, avslutning av NFR-prosjektet *Negotiating Jewish Identity* og disputas på avhandlingen *Community, boundaries, and meaning in narratives about Jews among Muslims in Norway*. HL-senteret fikk i 2022 innvilget en søknad om prosjekt for videre digitalisering av HL-senterets arkivsamling. Med dette vil HL-senterets arkiver ytterligere bli tilgjengeliggjort nasjonalt og internasjonalt.

HL-senteret har etter gjenåpningen våren 2022 opplevd stor pågang og interesse – som senteret prioriterte og ønsket å imøtekomme. Tilbudet til skoleelever og studenter ble utvidet med nye opplegg knyttet til utstillingen *U/Synlig – hverdagsrasisme i Norge*. I tillegg satset HL-senteret med økt bemanning for å ta imot alle skoleklasser og studenter

som ønsket pedagogiske opplegg. HL-senteret hadde også et bredt programtilbud med flere store internasjonale fagkonferanser, seminarer, lærerkurs og foredrag og samtaler rettet mot både fagmiljøer og allmennheten. Gjennom kompetansehevingstilbud til skoler, med kurs, veiledning og nettbaserte ressurser når HL-senteret bredt ut til skoler landet rundt, også gjennom samarbeid med de øvrige Freds- og menneskerettighetsentrene.

HL-senteret har i tråd med strategisk plan igangsatt en satsing på å utvikle tilbud til yngre målgrupper. Det har gjennom året vært arbeidet med flere prosjekter knyttet til denne satsingen, og undervisningsavdelingen er styrket med en formidler med særskilt kompetanse på målgruppen.

Nasjonale og internasjonale samarbeid er viktig for HL-senteret. Senteret deltar i både prosjekter og nettverk som i 2022 har resultert i både publikasjoner, konferanser, forsknings-, formidlings- og dokumentasjonsprosjekter, og ikke minst utstillingen *Avbrutte liv*. Blant disse inngår også EØS-prosjekter, der HL-senteret har pågående prosjekter med institusjoner i Polen, Slovakia, Tsjekkia og Bulgaria.

HL-senteret markerte høsten 2022 at det var 80 år siden arrestasjonene og deportasjonene av jødene med flere aktiviteter. Utstillingen *Avbrutte liv* åpnet 26. oktober, og 24. november ble det avholdt en større minnemarkering i Oslo rådhus, i samarbeid med Det Mosaiske Trossamfund Oslo, Det jødiske samfunn i Trondheim og Jødisk Museum Oslo.

Høsten 2022 har også vært benyttet til å få en god oppstart av prosessen med å lyse ut direktørstillingen ved HL-senteret. Nåværende direktør Guri Hjeltnes er ansatt i åremålsstilling som utløper

28. februar 2024. Hjeltnes vil da ha sittet som direktør i to åremålsperioder. Styret har etablert både prosess og tidsplan, og utarbeidet utlysningstekst. De ansatte har også vært invitert inn i prosessen. Stillingen vil lyse ut i månedsskiftet februar/mars 2023 og ansettelsesprosessen vil avsluttes høsten 2023.

Stiftelsen er en inkluderende arbeidsplass. Senteret har en personalpolitikk som tilstreber mangfold og likestilling, og har en lønns- og personalpolitikk for sine ansatte som likestiller kvinner og menn. I 2022 har det vært arbeidet særskilt med mangfoldsperspektiv i rekrutteringen, og vi vil fortsette å fokusere på arbeidet med likestilling og mangfold. Ved utgangen av året var det 49 ansatte ved senteret, hvorav 31 i faste og 18 i midlertidige stillinger. Kjønnfordelingen blant alle ansatte er 59 prosent kvinner og 41 prosent menn. For de midlertidige stillingene er kjønnfordelingen 50 prosent kvinner og 50 prosent menn. Det er totalt 17 deltidsstillinger ved senteret, herunder tre ll-stillinger og fire stillinger i resepsjonen knyttet til bemanning i helger og utvidet åpningstid i sommersesongen. Kjønnfordelingen her er 75 prosent kvinner og 25 prosent menn. Stiftelsens styre besto av seks kvinner og tre menn.

Gjennomsnittlig antall årsverk i 2022 var 39,5. Målt i forhold til antall årsverk var sykefraværet 7,4 prosent for året som helhet, herav 1,7 prosent er korttidsfravær og 5,7 prosent lengre fravær. Styret anser arbeidsmiljøet i stiftelsen som godt.

Senterets kontorlokaler holder god standard og bygningene vedlikeholdes løpende i tett samarbeid med Statsbygg. I 2022 ble et kontorfellesskap betydelig oppgradert og ett nytt kontorfellesskap etablert. En større oppgradering av biblioteket er også underveis. Villa Grande er gjennomgått med tanke på universell utforming og utbedringer gjennomføres gradvis, også her i samarbeid med Statsbygg. Virksomheten er ikke av en slik art at den medfører forurensning eller utslipp som kan være til skade for det ytre miljø.

I 2022 avholdt HL-senterets styre fire styremøter og behandlet 33 saker.

Det er tegnet forsikring for styrets medlemmer for deres mulige ansvar overfor forskning og utviklingsarbeid innen samfunnsvitenskap og humanistiske fag.

En redegjørelse av stiftelsen aktsomhetsvurderinger etter åpenhetsloven vil bli lagt ut på stiftelsens nettside innen 30. juni.

Falstadskogen: 27 steinpyramider er satt ut i Falstadskogen til minne om ofrene som ble henrettet av nazistene under krigen. Blant ofrene var 43 nordmenn, 74 jugoslaver og over 100 sovjetiske borgere. Det nøyaktige tallet er ukjent. HL-senterets ansatte besøkte Falstadskogen på en studietur høsten 2022. Foto: Ingeborg Veia

Økonomi

Styret finner at årsregnskapet gir et korrekt bilde av stiftelsens eiendeler og gjeld, finansielle stilling og resultat. I samsvar med regnskapslovens §3-3a bekreftes det at forutsetningen om fortsatt drift er til stede og at denne forutsetningen er lagt til grunn ved utarbeidelse av regnskapet.

Styret kjenner ikke til noen forhold av viktighet for å bedømme selskapet stilling og resultat som ikke framgår av regnskapet og balansen med noter. Det er heller ikke etter regnskapsårets utgang inntrådt forhold som etter styrets syn har betydning ved bedømmelse av regnskapet.

Det er styrets oppfatning at stiftelsen er forvaltet og at utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Samlet inntekt i 2022 var 71,9 millioner kroner. Stiftelsen har inntektsført 40,8 millioner kroner i statlig driftsstøtte. I tillegg ble det inntektsført 23,5 millioner kroner i oppdrag og tilskudd til forskning og formidling. Øvrige inntekter beløp seg til 7,5 millioner kroner. Stiftelsen mottok støtte fra Utenriksdepartementet, Kulturdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Norges forskningsråd, Utdanningsdirektoratet, NORAD/MRG, Utdanningsetaten i Oslo kommune,

Universitetet i Oslo, Universitetet i Bergen, IMDi og Kulturrådet, samt private bidrag fra Eckbos Legat og Sparebankstiftelsen. Driftskostnadene utgjorde 71,7 millioner kroner. De største postene er knyttet til husleie til Statsbygg, drift av den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande, samt lønn og sosiale kostnader ved senteret. Overskuddet på driften ble 0,2 millioner kroner.

Stiftelsen hadde i 2022 en negativ avkastning på kapitalen på -9,3 millioner kroner. Avkastningen for HL-senterets fond, forvaltet av Unifor, ble -12,43 prosent mot en nedgang på -12,8 prosent for indeksfondene. Globalt har 2022 vært det verste året siden finanskrisen i 2008. Styret har langsiktige perspektiver i denne urolige økonomiske tiden, og har i løpet av 2022 løpende vurdert ikke å iverksette tiltak for å endre plasseringene.

Stiftelsens samlede formålskapital var ved utgangen av året 71,3 millioner kroner, hvorav grunnkapitalen utgjorde 40 millioner kroner og tilleggskapital 24,9 millioner kroner. Den frie formålskapitalen utgjorde 6,5 millioner kroner. Stiftelsens midler er fordelt med 60 prosent i rentebærende papirer og 40 prosent i

aksjefond. I 2022 hadde stiftelsen et resultat på kr. -9 102 114 som foreslås disponeres slik:

Disponering	Beløp
Fra annen formålskapital	-9 102 114

Oslo, 13. mars 2023

Harald Korn
 Styreleder

Bente Sandvig
 Nestleder

Inger Furseth
 Styremedlem

Islin Rose Abrahamsen
 Styremedlem

Wenche Elizabeth Arntzen
 Styremedlem

Rita Abrahamsen
 Styremedlem

Vibeke Moe
 Styremedlem

Hans Petter Graver
 Styremedlem

Aud V. Tønnessen
 Vara

Guri Hjeltnes
 Direktør

04. Årsregnskap og balanse

Resultatregnskap

Driftsinntekter og driftskostnader

	Note	2022	2021
Salgsinntekt		652 065	276 014
Annen driftsinntekt	2	71 260 983	74 166 023
Sum driftsinntekter		71 913 048	74 442 038
Varekostnad		168 460	176 992
Lønnskostnad	3, 4	34 065 603	31 248 686
Avskrivning av driftsmidler og immaterielle eiendeler	6	55 660	112 116
Annen driftskostnad	3, 5	37 413 429	43 291 421
Sum driftskostnader		71 703 151	74 829 215
Driftsresultat		209 897	-387 177

Finans- og investeringsaktiviteter

Annen renteinntekt	7	235 343	254 828
Annen finansinntekt	7	35 665	1 545 420
Verdiendring av finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi	7	0	4 486 627
Sum finansinntekter		271 009	6 286 876
Verdiendring av finansielle instrumenter vurdert til virkelig verdi	7	9 580 433	60 804
Annen rentekostnad		108	2 548
Annen finanskostnad		2 478	80 441
Sum finanskostnader		9 583 019	143 793
Resultat av finans- og investeringsaktiviteter		-9 312 010	6 143 083
Resultat før skattekostnad		-9 102 114	5 755 906
Resultat		-9 102 114	5 755 906
Årsresultat	11	-9 102 114	5 755 906

Overføringer

Avsatt til annen egenkapital		0	5 755 906
Overført fra annen egenkapital		9 102 114	0
Sum overføringer		-9 102 114	5 755 906

Balanse

Eiendeler

	Note	2022	2021
Anleggsmidler			
Varige driftsmidler			
Driftsløsøre, inventar o.a. utstyr	6	5 514	61 173
Sum varige driftsmidler		5 514	61 173
Finansielle anleggsmidler			
Investeringer i aksjer og andeler		10 000	10 000
Sum finansielle anleggsmidler		10 000	10 000
Sum anleggsmidler		15 514	71 173
Omløpsmidler			
Lager av varer og annen beholdning			
		144 980	150 000
Fordringer			
Kundefordringer	8	2 433 700	976 095
Andre kortsiktige fordringer		5 366 485	6 214 726
Sum fordringer		7 800 185	7 190 821
Investeringer			
Andre markedsbaserte finansielle instrumenter	7	79 967 487	87 331 354
Sum investeringer	12	79 967 487	87 331 354
Bankinnskudd, kontanter o.l.	9	12 725 263	16 075 036
Sum omløpsmidler		100 637 915	110 747 211
Sum eiendeler		100 653 429	110 818 385

Balanse

Formålskapital og gjeld

	Note	2022	2021
Formålskapital			
Bundet formålskapital			
Grunnkapital		40 000 000	40 000 000
Tilleggskapital		24 850 000	21 250 000
Sum formålskapital med restriksjoner		64 850 000	61 250 000
Annen formålskapital			
Annen formålskapital	11	0	7 644 622
Fond for prosjekter	11	6 492 508	11 550 000
Sum annen formålskapital		6 492 508	19 194 622
Sum formålskapital	11	71 342 508	80 444 622
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		7 396 199	10 516 070
Skyldig offentlige avgifter		2 110 605	1 884 558
Annen kortsiktig gjeld	10	19 804 116	17 973 135
Sum kortsiktig gjeld		29 310 920	30 373 763
Sum gjeld		29 310 920	30 373 763
Sum egenkapital og gjeld		100 653 429	110 818 385

Balanse

Oslo, 13. mars 2023

Harald Korn
Styreleder

Bente Sandvig
Nestleder

Inger Furseth
Styremedlem

Islin Rose Abrahamsen
Styremedlem

Wenche Elizabeth Arntzen
Styremedlem

Rita Abrahamsen
Styremedlem

Vibeke Moe
Styremedlem

Hans Petter Graver
Styremedlem

Aud Valborg Tønnesen
Vara

Guri Hjeltnes
Direktør

Indirekte kontantstrøm

	Noter	2022	2021
Kontantstrømmer fra operasjonelle aktiviteter			
Resultat før skattekostnad	11	-9 102 114	5 755 906
Urealisert verdiendring verdipapirer	7	9 580 433	-4 425 823
Ordinære avskrivninger	6	55 660	112 116
Endring i varelager		5 020	40 000
Endring i kundefordringer		-1 457 605	444 000
Endring i leverandørgjeld		-3 119 870	1 845 859
Poster klassifisert som invest.- eller finans.aktiviteter		32 883	1 215 068
Endring i andre tidsavgrensningposter		2 905 268	-7 740 358
Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		-1 100 324	-2 753 232
Kontantstrømmer fra investeringsaktiviteter			
Innbet. ved salg av aksjer og andeler i andre foretak		28 000 000	40 248 624
Utbet. ved kjøp av aksjer og andeler i andre foretak		-30 249 449	-34 109 273
Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-2 249 449	6 139 351
Kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter			
Netto endring i kontanter og kontantekv.		-3 349 773	3 386 119
Beh. av kont. og kontantekv. ved per. begynnelse		16 075 036	12 688 918
Beh. av kont. og kontantekv. ved per. slutt	9	12 725 263	16 075 037

Noter

Note 1. Regnskapsprinsipper

Generelt

Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter er en alminnelig stiftelse regulert av Stiftelsesloven og stiftelsens vedtekter. Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapslovens bestemmelser og god regnskapsskikk.

Bruk av estimater

I utarbeidelse av årsregnskapet har man brukt estimater og forutsetninger som har påvirket resultatregnskapet og verdsettelsen av eiendeler og gjeld, samt usikre eiendeler og forpliktelser på balansedagen i henhold til god regnskapsskikk. Områder som i stor grad inneholder slike skjønsmessige vurderinger, høy grad av kompleksitet, eller områder hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for årsregnskapet, er beskrevet i notene.

Inntekter

Driftsinntekter

Inntektsføring ved salg av varer og billetter skjer på leveringstidspunktet. Tjenester inntektsføres etter hvert som de leveres.

Offentlig tilskudd

Tilskudd bruttoføres og periodiseres i tråd med gjennomføringen av delmål. Det kan knytte seg tilbakebetalingsforpliktelser til tilskudd.

Finans- og investeringsinntekter

Inntekter fra investeringer; utbytte, avkastning og renter, inntektsføres som finans- og investeringsinntekter når kriteriene for inntektsføring er oppfylt. Endringer i virkelig verdi på verdipapirportefølje fra en periode til den neste, føres som urealisert verdiendring. Dersom verdipapirporteføljen hatt en negativ utvikling, vises dette som negativ inntekt.

Verdiendring på investeringer består av:

- Urealisert verdiendring på finansielle instrumenter og andre markedsbaserte investeringer i perioden.
- Tilbakeført urealisert verdiendring på solgte finansielle instrumenter og andre markedsbaserte investeringer i perioden.

Realisert gevinst/tap viser et resultat beregnet ut fra salgssum redusert med kostpris etter FIFO-prinsippet og rapporteres som Annen finansinntekt/kostnad.

Skatt

Stiftelsen har ikke erverv til formål og omfattes av begrensningen i skatteplikt i sktl. § 2-32 (1) og (2). Dersom stiftelsen driver økonomisk virksomhet vil denne være skattepliktig dersom omsetning fra slik økonomisk virksomhet overstiger beløpsgrensen på NOK 140 000 i inntektsåret.

Noter

Klassifisering og vurdering av anleggsmidler

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost, fratrukket avskrivninger og nedskrivninger. Langsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på transaksjonstidspunktet. Varige driftsmidler balanseføres og avskrives over driftsmidlets økonomiske levetid.

Direkte vedlikehold av driftsmidler kostnadsføres løpende under driftskostnader, mens påkostninger eller forbedringer tillegges driftsmidlets kostpris og avskrives i takt med driftsmidlet. Varige driftsmidler nedskrives til gjenvinnbart beløp ved verdifall som forventes ikke å være forbigående. Nedskrivningen reverseres når grunnlaget for nedskrivningen ikke lenger er til stede.

Klassifisering og vurdering av omløpsmidler

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi, med unntak for finansielle omløpsmidler. Kortsiktig gjeld balanseføres til nominelt beløp på transaksjonstidspunktet.

Finansielle omløpsmidler

Stiftelsen benytter unntaket i regnskapsloven §4-1 (3) og vurderer finansielle omløpsmidler til virkelig verdi som anbefalt i God regnskapsskikk for ideelle organisasjoner (pkt 3.8.2/5.6).

For å kunne regnskapsføre finansielle investeringer til virkelig verdi, må følgende vilkår være oppfylt:

- Investeringene er notert på børs eller administreres av en profesjonell kapitalforvalter.
- Virkelig verdi av investeringene kan måles pålitelig.

Stiftelsen har inngått avtale med Unifor om forvaltning av stiftelsens kapital. Finansielle omløpsmidler er verdsatt i henhold til dette prinsippet i årsregnskapet fordi det gir best informasjon om stiftelsens formuesforhold.

Varer

Varer er vurdert til det laveste av anskaffelseskost og netto salgsverdi. Netto salgsverdi er estimert salgspris ved ordinær drift etter fradrag for beregnede nødvendige utgifter for gjennomføring av salget. Anskaffelseskost inkluderer utgifter påløpt ved anskaffelse av varene og kostnader for å bringe varene til nåværende plassering og tilordnes ved bruk av FIFO - prinsippet.

Fordringer

Fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap. Avsetning til tap gjøres på grunnlag av en individuell vurdering av de enkelte fordringene. For øvrige kundefordringer utføres en uspesifisert avsetning for å dekke forventet tap på krav.

Kontantstrømpoppstilling

Kontantstrømpoppstillingen er utarbeidet etter den indirekte metoden. Kontanter og kontantekvivalenter omfatter kontanter, bankinnskudd og andre kortsiktige, likvide plasseringer.

Noter

Note 2. Tilskudd, drifts- og aktivitetsinntekter

Annen driftsinntekt	Formål	2022	2021
Tilskudd			
Offentlig bevilgning og driftsstøtte			
Offentlig bevilgning driftsstøtte	Driftsstøtte	40 863 000	39 535 000
Sum		40 863 000	39 535 000
Tilskudd til forskning og formidling			
Norges Forskningsråd	Forskning	299 167	2 542 000
Kunnskapsdepartementet	Formidling	844 562	150 000
Utenriksdepartementet	Forskning	4 531 994	3 452 542
Norad/Minority Rights Group Europe	Forskning	576 975	712 806
Kulturrådet	Formidling	83 749	710 000
Kulturdepartementet	Forskning	1 350 967	3 030 000
Kommunal - og moderniseringsdepartementet	Forskning	-	200 000
Utdanningsdirektoratet	Formidling	13 294 338	11 599 863
Universitetet i Bergen	Forskning	1 000 000	-
IMDi	Forskning	1 500 000	-
Sum		23 481 752	22 397 211
Tilskudd og andre inntekter			
Tilskudd og andre inntekter		6 916 231	12 233 812
Sum tilskudd og andre inntekter		6 916 231	12 233 812
Sum annen driftsinntekt		71 260 983	74 166 023

Det knytter seg tilbakebetalingsforplikelser til tilskuddene.

I prosjektet "Protecting the Rights of Religious Minorities" i samarbeid med Minority Rights Group Europe, er det i 2022 bokført kostnader for NOK 576 975, tilsvarende hva som er inntektsført som tilskudd i 2022.

Noter

Note 3. Lønnskostnader og ytelser, godtgjørelser til daglig leder, styret og revisor

Lønnskostnader	2022	2021
Lønninger	26 081 475	23 512 844
Arbeidsgiveravgift	4 107 536	3 778 847
Pensjonskostnader	2 842 299	3 132 101
Andre ytelser	1 034 292	824 893
Sum	34 065 603	31 248 686

Stiftelsen hadde gjennomsnittlig 39,5 årsverk i regnskapsåret.

Ytelser til ledende personer	Daglig leder	Styret
Lønn	1 484 600	307 500
Pensjonskostnader	140 322	0
Annen godtgjørelse	7 281	0
Sum	1 632 203	307 500

Revisor

Godtgjørelse til revisor for revisjon i 2022 utgjør NOK 95 000.

I tillegg kommer honorar for andre tjenester med NOK 75 875.

Det er ikke ytt lån eller sikkerhetsstillelse til fordel for daglig leder eller styremedlemmer. Ingen ansatte har avtale om sluttvederlag, bonus eller liknende.

Noter

Note 4. Pensjon

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter har en ytelsesbasert ordning for sine ansatte i Statens Pensjonskasse (SPK). Ordningen tilfredsstiller kravene i lov om obligatorisk tjenstepensjon (OTP). Alle stiftelsens ansatte er medlemmer av SPK. Årets pensjonskostnad er lik årets innbetalte premie, som for 2022 utgjør NOK 2 842 299. Stiftelsen er kategorisert i en ytelsesbasert flerforetaksordning uten tilordning av fiktivfond og hvor foretakene har felles premiesats. Ordningen regnskapsføres i.h.t. NRS 6 pkt. 23 som en innskuddsbasert pensjonsplan.

Stiftelsen innbetaler premie til en AFP-ordning i SPK. Slik AFP-ordning ansees også som en flerforetaksordning, men regnskapsføres som en innskuddsordning.

Note 5. Husleie og kostnader til drift av eiendommen Villa Grande

HL-senteret leier den kulturhistoriske eiendommen Villa Grande av Statsbygg iht. leiekontrakt av 8.1.2019. Leien justeres årlig med 80% av økningen i Statistisk Sentralbyrås totale konsumprisindeks. Vederlag for indre vedlikehold justeres med 100% av konsumprisindeksen.

Leieforholdet løper fra 1.1.2021 til 31.12.2040. Fremleie, overdragelse eller selskapsmessige endringer krever utleiers skriftlige forhåndssamtykke. Leiekontrakten gjør unntak fra en rekke av bestemmelsene i Husleieloven.

Spesifikasjon av kostnader for driften av eiendommen Villa Grande	2022	2021
Husleie	11 610 860	10 929 000
Elektrisk strøm (lys og oppvarming)	314 619	475 873
Renhold, renovasjon og annen kostnad lokaler	318 104	264 658
Alarm og vakthold	217 552	829 638
Reparasjon og vedlikehold bygninger	10 940	54 891
Innvendig vedlikehold	217 496	207 000
Brukeravhengige driftskostnader (serviceavtaler, grøntanlegg mv)	1 817 844	1 634 918
Sum husleie og kostnader til drift av eiendommen Villa Grande	14 507 415	14 395 978

Noter

Note 6. Anleggsmidler

	Inventar utstyr	Innredning kafé	Utstyr kafé	Utstyr utstilling
Anskaffelseskost pr. 01.01.22	540 751	259 570	771 917	484 008
Anskaffelseskost 31.12.22	540 751	259 570	771 917	484 008
Akkumulerte avskrivninger 31.12.22	535 237	259 570	771 917	484 008
Bokført verdi 31.12.22	5 514	0	0	0
Årets ordinære avskrivninger	33 095		3 594	
Økonomisk levetid	5 år	5 år	0-5 år	4 år

	Datautstyr	Flygel	Sum
Anskaffelseskost pr. 01.01.22	739 742	240 514	3 036 502
Anskaffelseskost 31.12.22	739 742	240 514	3 036 502
Akkumulerte avskrivninger 31.12.22	739 742	240 514	3 030 988
Bokført verdi 31.12.22	0	0	5 514
Årets ordinære avskrivninger	18 971		55 660
Økonomisk levetid	3 år	10 år	

Noter

Note 7. Finansielle omløpsmidler

Finansielle omløpsmidler er balanseført til virkelig verdi, dvs. rapportert markedsverdi per 31.12.

	Anskaffelses kost	Balanseført verdi
Aksjefond		
KLP AksjeGlobal mer samfunnsansvar	10 873 901	12 694 201
SPP Emerging Markets Plus – class A	2 510 450	2 962 658
Storebrand Global ESG Plus	7 415 644	12 326 230
Sum	20 799 995	27 983 090
Alternative investeringer_Unifor		
Unifor - Alternative Inv. Pool	-	4 138
Sum	-	4 138
Pengemarked		
Nordea Kort Obligasjon I	3 289 127	3 272 743
Nordea Kort Obligasjon II	9 534 958	9 532 563
Sum	12 824 085	12 805 306
Rentefond		
KLP ObligasjonGlobal mer samfunnsan	23 936 849	18 808 416
Storebrand Global Kreditt IG B	26 060 527	20 366 535
Sum	49 997 376	39 174 951
Total sum	83 621 456	79 967 483

Periodens netto urealisert verdiendring: NOK -9 580 433.

Akkumulert netto urealisert verdiendring: NOK -3 662 721.

Realiserte returprovisjoner og annen finansinntekt NOK 34 853.

Renteinntekter Nordea Obligasjon: NOK 235 343.

Noter

Note 8. Kundefordringer

	2022	2021
Kundefordringer	0	5 095
Opptjent ikke fakturert prosjektinntekt	2 433 700	971 000
Balanseført verdi av kundefordringer 31.12	2 433 700	976 095

Note 9 Bankinnskudd og bundne midler

	2022	2021
Bankinnskudd og kontanter	11 427 273	14 916 869
Skattetrekkkonto (bundne midler)	1 297 990	1 158 168
Sum bankinnskudd og bundne midler	12 725 263	16 075 036

Note 10 Annen kortsiktig gjeld

	2022	2021
Påløpt feriepenger	3 018 596	2 604 740
Skyldig lønn	75 556	0
Påløpt arbeidsgiveravgift av feriepenger	425 622	367 268
Annen påløpt kostnad	3 986 000	2 782 276
Annen kosrtsiktig gjeld	22 890	0
Periodisering av tilskudd	12 275 452	12 218 851
Sum annen kortsiktig gjeld	19 804 116	17 973 135

Noter

Note 11. Formålskapital

Fra stiftelsens vedtekter §5: "Stiftelsen har ved opprettelse av en grunnkapital på 40 mill. kroner. Stiftelsens kapital består av grunnkapitalen og eventuell tilleggskapital. Grunnkapitalens realverdi skal søkes opprettholdt".

Grunnkapitalens realverdi er opprettholdt gjennom oppjustering tilsvarende den årlige endring i konsumprisindeksen. Denne oppjusteringen tillegges grunnkapitalen som tilleggskapital.

	Grunnkapital	Tilleggskapital	Annen formålskapital	Fond for prosjekter	Sum formålskapital
Pr. 31.12.2021	40 000 000	21 250 000	7 644 622	11 550 000	80 444 622
Pr 01.01.2022	40 000 000	21 250 000	7 644 622	11 550 000	80 444 622
Årets resultat			-9 102 114		-9 102 114
Avsetning tilleggskapital		3 600 000	-3 600 000		0
Bruk av fond for prosjekter			5 057 492	-5 057 492	0
Avsetning fond for prosjekter			0	0	0
Pr 31.12.2022	40 000 000	24 850 000	0	6 492 508	71 342 508

Den løpende driften av stiftelsen dekkes av avkastningen av stiftelsens grunnkapital og tilleggskapital, gjennom betaling for oppdrag fra private og offentlige oppdragsgivere, offentlige tilskudd og gaver. I ekstraordinære tilfeller kan hele årets avkastning benyttes. Dersom det i ett eller flere år benyttes mindre av avkastningen enn det som fremgår av bestemmelsens ovenfor, kan overskuddet benyttes i senere år. Med overskudd menes her differansen mellom grunnkapitalen justert i forhold til SSBs konsumprisindeks og stiftelsens egenkapital slik den fremkommer i regnskapet for det forutgående år.

Note 12. Formuesforvaltningen

Stiftelsens midler skal, i den grad de ikke deles ut, plasseres slik at sikkerheten ivaretas på en fullt ut forsvarlig måte og slik at avkastningen blir tilfredsstillende for å ivareta stiftelsens formål.

Styret har som målsetning at kapitalen skal investeres Aksjer/aksjefond 40% og renter/rentefond 60%. Kapital forvaltet av UNIFOR er pr 31.12.2022 fordelt 41/59 på aksje-/rentefond som anses å være i henhold til styrets instruks. Styret har besluttet at hele porteføljen forvaltet av Unifor skal plasseres i fossilfri fond. Dette ble gjennomført i november 2021.

Stiftelsen plasserer øremerkede og periodiserte tilskuddsmidler i Nordea pengemarkedsfonds. Se Note 7, Finansielle omløpsmidler.

Noter

Note 13. Finansiell markedsrisiko

Overordnet om målsetning og strategi

Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter er eksponert for finansiell risiko på ulike områder. Målsetningen er å avdempe den finansielle risikoen i størst mulig grad. Styret er av den oppfatning at selskapet har etablert gode rutiner for styring, rapportering og kontroll. Finansielle risiko kan i hovedsak dekomponeres til henholdsvis markedsrisiko, kredittisiko og likviditetsrisiko.

Markedsrisiko/valutarisiko

Stiftelsens investeringer er eksponert for markedsrisiko i form av endringer i porteføljens verdi på grunn av endringer i renter, aksjekurser, verdivurderinger, valutakurser og kredittspreader. Stiftelsens valutaeksponering er lav fordi tilskudd/inntekter og kostnader normalt er i samme valuta. Det samme gjelder for investering og finansiering.

Kredittisiko

Obligasjonsporteføljen er eksponert for risiko for tap som følge av at utstedere av renteinstrumenter ikke oppfyller sine betalingsforpliktelser. Risiko for at samarbeidspartnere ikke har økonomisk evne til å oppfylle sine forpliktelser er til stede, men anses som lav.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risiko for at stiftelsen ikke vil kunne oppfylle sine forpliktelser etterhvert som de forfaller. Stiftelsen har i hovedsak bare prosjektorienterte forpliktelser som kun oppstår av styrets egne vedtak. Styret bestemmer således selv omfanget av disse forpliktelsene og følger opp eventuelle tilbakebetalingsforpliktelser. Styret vurderer likviditeten som tilfredsstillende.

Revisors beretning

LUNDES
Revisjonskontor I DA

UAVHENGIG REVISORS BERETNING FOR 2022

Til styret i stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter

Uttalelse om årsregnskapet

Konklusjon
Vi har revidert Stiftelsen Senter for studier av Holocaust og livssynsminoriteter s årsregnskap som består av balanse per 31. desember 2022, resultatregnskap, og kontantstrømsoppløsting for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening

- oppfyler årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- gir årsregnskapet et rettsvendende bilde av stiftelsens finansielle stilling per 31. desember 2022 og av dets resultat og kontantstrømmer for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen
Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av stiftelsen slik det kreves i lov, forskrift og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av the International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Øvrig informasjon
Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlige for informasjonen i årsberetningen og annen øvrig informasjon som er publisert sammen med årsregnskapet. Øvrig informasjon omfatter informasjon i årsrapporten. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke informasjonen i årsberetningen eller annen øvrig informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese årsberetningen og annen øvrig informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom årsberetningen, annen øvrig informasjon og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i årsberetningen og annen øvrig informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har siklet til å rapportere dersom årsberetningen eller annen øvrig informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Henrik Beem Gate 90, 0275 Oslo   Revisornr.: 916 160 992   Bankkonto: 9613.13.27378
Telefon: +47 21 04 00 11   Hjemmeside: www.lunde.no   E-post: post@lunde.no

LUNDES
Revisjonskontor I DA

Basert på kunnskapen vi har opparbeidet oss i revisjonen, mener vi at årsberetningen

- er konsistent med årsregnskapet og
- inneholder de opplysninger som skal gis i henhold til gjeldende lovkrav.

Ledelsens ansvar for årsregnskapet
Ledelsen er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettsvendende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til stiftelsens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet
Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til <https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

Uttalelse om øvrige lovmessige krav

Konklusjon om utdeling og forvaltning
Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisjonskontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at stiftelsen er forvaltet og utdelinger er foretatt i samsvar med lov, stiftelsens formål og vedtektene for øvrig.

Oslo, den 13. mars 2023
Lundes Revisjonskontor I DA

Bernt Høle
Statsautorisert revisor

Side 2 av 2

05. Publikasjoner

Publikasjoner

Forskningspublikasjoner, rapporter, etc.

Abdel-Fadil, Mona. 2022. *Putting the Fun Back into Fundamentalism: Toying with Islam and Extremism in Comedy*. In *Muslims and Humour: Essays on Comedy, Joking, and Mirth in Contemporary Islamic Contexts*, edited by Bernard Schweizer and Lina Molokotos-Liederman. Bristol: Bristol University Press.

Abdel-Fadil, Mona. 2022. *Diskriminering, utenforskap og rasisme*. I *Religion og etikk: Lærebok i religion og etikk for vg3*. Oslo: Aschehoug.

Abdel-Fadil, Mona. 2022. *Rasisme, trigger temaer og følelsespolitikk i sosiale medier*. I *Rasisme: fenomenet, forskningen, erfaringene*, edited by Døving, Cora Alexa. Oslo: Universitetsforlaget.

Abdel-Fadil, Mona. 2022. *Affective Witnessing of the Hijab: A Self-Inflicted Trauma*. In *The Routledge Companion to Gender and Affect*, edited by Reeser, Todd W. London: Routledge.

Bak, Sofie Lene and Terje Emberland (with contributions from Heléne Löow and Oula Silvennoinen), 2022. *Early Nordic Fascism and Antisemitic Conspiracism*. In *Nordic Fascism Fragments of an Entangled History*, edited by Nicola Karcher and Markus Lundström, 85-103. Routledge.

Christensen, Claus Bundgård and Terje Emberland, 2022. *Nordic Heretics: A National Socialist Opposition in Norway and Denmark*. In *Nordic Fascism Fragments of an Entangled History*, edited by Nicola Karcher and Markus Lundström, 57-84. Routledge.

Degnæs, Marie. 2022. *Holocausterindring mellom det personlige og det allmenne*. I *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur*, edited by Cora Alexa Døving. Oslo: Universitetsforlaget.

Degnæs, Marie. 2022. *Minnebånd og minneknuter. Barnebarngenerasjonens møter med holocausterindring*. PhD-avhandling, Oslo: Humanistisk fakultet, Universitetet i Oslo.

Døving, Cora Alexa. 2022. *Rasisme. Fenomenet, forskningen, erfaringene*. Redigert av Døving, Cora Alexa. Oslo: Universitetsforlaget.

Døving, Cora Alexa. 2022. *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur*. Redigert av Døving, Cora Alexa. Oslo: Universitetsforlaget.

Døving, C. A. (2022). *Et sted å begynne når identitet skal studeres*. I *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur* (pp. 11-32) Oslo: Universitetsforlaget.

Døving, C. A. (2022). *En minoritet blant flere – nye grensedragninger i en norsk-jødisk identitet*. I *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur* (pp. 100-125). Oslo: Universitetsforlaget.

Døving, C. A. (2022). *Norskhet, minnekultur og jødisk identitet: Før og nå – og med Michelet-debatten' som et eksempel*. I *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur* (314 -332). Oslo: Universitetsforlaget.

Døving, C. A. (2022). *Respondentenes syn på årsaker til negative holdninger til muslimer*. I V. Moe (Ed.), *Holdninger til jøder og muslimer i Norge i 2022: Rapport HL-senteret*.

Emberland, T. (2022). *Fra gutterommet til Gestapo: En historie om radikaliserings*. Dreyer.

Bak, Sofie Lene, and Terje Emberland (with contributions from Heléne Löow and Oula Silvennoinen). 2022. *Early Nordic Fascism and Antisemitic Conspiracism*. In *Nordic Fascism Fragments of an Entangled History*, edited by Nicola Karcher and Markus Lundström, Routledge.

Christensen, Claus Bundgård, and Terje Emberland. 2022. *Nordic Heretics: A National Socialist Opposition in Norway and Denmark*. In *Nordic Fascism Fragments of an Entangled History*, edited by Nicola Karcher and Markus Lundström, Routledge.

Emberland, Terje. 2022. *Konspirasjonsteorier*. I *Religion og etikk - lærebok i religion og etikk for vg3*, edited by Levi Geir Eidhamar, Vebjørn L. Horsfjord, Mona Abdel-fadil, Jørg Arne Jørgensen, Marit Sandboe, Terje Emberland, Cecilie Endresen, and Øystein Hide, Aschehoug.

Haanshuus, Birgitte P. 2022. *Freedom of Expression or Censorship of Antisemitic Hate Speech? Editorial and Audience Perspectives on Comment Moderation in Far-Right Alternative Media*. *Journalistica* 16 (1): 12-34.

Hoffmann, Christhard. 2022. *Bokanmeldelse av Heuman, Johannes; Rudberg, Pontus (eds.): Early Holocaust Memory in Sweden. Archives, Testimonies and Reflections*. London 2021. [H-Soz-Kult](#), August 10.

Hoffmann, Christhard. 2022. *Jødiske karakterer i dansk fortellende litteratur på 1800-tallet*. Bokanmeldelse av Katharina Bock: *Philosemitische Schwärmereien. Jüdische Figuren in der dänischen Erzählliteratur des 19. Jahrhunderts*. Tübingen 2021. In *Nordisk Judaistik/Scandinavian Jewish Studies* 33, no. 2: 1-4.

Lenz, Claudia, and Marie Degnæs. 2022. *En norsk Sonderweg? Snublesteiner som element i en norsk-jødisk minne- og identitetsforhandling*. I *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur*, edited by Cora Alexa Døving, Universitetsforlaget.

Lenz, Claudia. 2022. *Begjær, drifter og kontroll over rasialiserte kropp*. Om rasismens kjønnsdimensjon. I *Rasisme: Fenomenet, forskningen, erfaringene*, edited by Alexa Døving, Universitetsforlaget, 393-409.

Moe, V. (red.). 2022. *Holdninger til jøder og muslimer i Norge*. Oslo: HL-senteret.

Moe, V., and C.A. Døving (red.). 2022. *Diskriminerings erfaringer blant muslimer i Norge*. Oslo: HL-senteret/Likestillingssenteret KUN (Rapport for IMDI).

Nustad, Peder. 2022. *Om yringsfrihet og yringsrom i skolen*. Oslo: HL-senteret (Dembra-rapport)

Nyegaard, Sara Blikstad. 2022. *Evaluering av undervisningsopplegget Kilder og individer*. Rapport levert til undervisningsavdelingen HL-senteret.

Stensrud, Ellen E. 2022. *The Politics of the ECCC: Lessons from Cambodia's Unique and Troubled Accountability Effort*. *Just Security*, October 13.

Stensrud, Ellen E. 2022. *Local self-protection and resistance strategies to war crimes, ethnic cleansing and genocide*. Report. Center for Studies of Holocaust and Religious Minorities.

Weiss-Wendt, Anton. 2022. *Genocide and the State*. In *Genocide: Key Themes*, edited by Donald Bloxham and Dirk Moses, Oxford: Oxford University Press.

Weiss-Wendt, Anton. 2022. *Who Were the Roma Victims of the Nazis: A Case Study of Estonia*. *Journal of Baltic Studies*.

Weiss-Wendt, Anton. 2022. *Somebody Else's Crime: The Drafting of the Genocide Convention as a Cold War Battle, 1946-1948*. In *Genocide: The Power and Problems of a Concept*, edited by Andrea Graziosi and Frank Sysyn, Montreal: McGill University Press.

Kronikker/ media etc.**Mona Abdel-Fadil**

Diverse medieopptredener om rasisme og akademika:

<https://khrono.no/rasisme-universitet-og-hogskular-har-eit-sterkt-behov-for-opplaering/725235>

<https://kifinfo.no/nb/2022/10/hverdagsrasisme-finner-ogsaa-i-akademia>

<https://framtida.no/2022/10/14/kvardagsrasisme-finst-ogsaa-i-akademia>

Synne Corell

14.11.22: Intervjuet til podcast om inndragningen av jødisk eiendom, Liv Dagne Lunde Teddy TV 24.11: Intervjuet på Nyhetsmorgen NRK P2 80 år sidan dei store deportasjonane på MS Donau

Birgitte P. Hanshuus

Intervju Faktisk.no 29. juni, Masseskytingen i Oslo brukes i anti-vestlig propaganda:

<https://www.faktisk.no/artikler/jx8p1/masseskytingen-i-oslo-brukes-i-anti-vestlig-propaganda>

Kronikk Aftenposten 7. desember (med Vibeke Moe), Negative holdninger til jøder og muslimer er mindre utbredt. Selv opplever de at det er blitt verre:

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/pQ134W/negative-holdninger-til-joeder-og-muslimer-er-mindre-utbredt-selv-opplever-de-at-det-er-blitt-verre>

Christhard Hoffmann

Israelmisjonen: Podcast Kirken og jøder, episode «Hva skjedde med antisemittisme etter Holocaust?» 22.12.2022:

[Hva skjedde med antisemittismen etter holocaust? | Kirken og jøder \(simplecast.com\)](https://www.simplecast.com/podcasts/kirken-og-joeder/episodes/hva-skjedde-med-antisemittismen-etter-holocaust)

Anton Weiss-Wendt

Historikeren: Anton Weiss-Wendt, Fortid (Oslo) 19, no. 2 (2022): 7–11

Vibeke Moe

Negative holdninger til jøder og muslimer er mindre utbredt. Selv opplever de at det har blitt verre, kronikk i Aftenposten, 6. desember (med B.P. Haanshuus). Vi bør heie på og styrke ungdommenes kritiske bevissthet, kronikk i VG, 6. desember (med C. Lenz)

På forskerfronten, intervju i Fortid, 2/2022, om PhD-prosjektet *Community, boundaries and meaning in narratives about Jews among Muslims in Norway* Diverse medieoppslag om holdningsundersøkelsen. Ble intervjuer av: P1, P4, Forskning.no, TV2, Dagsrevyen/NRK Nyheter, NRK Stor-Oslo, Vårt Land og Dag og Tid.

Guri Hjeltnes

27. januar: «Farvel, guttene mine, farvell!» Det er 80 år siden Wannsee

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/WjW52g/farvel-guttene-mine-farvel-det-er-80-aar-siden-wannsee>

26. november: Datoen vi aldri må glemme

<https://www.aftenposten.no/meninger/kronikk/i/BWM0vv/datoen-vi-aldri-maa-glemme>

Formidler Daniel Ansari ved HL-senteret med elever i utstillingen U/Synlig - hverdagsrasisme i Norge. Foto: Trond Heggelund

06. Foredrag og taler

Foredrag og taler

Ingun Andersen

- 08.02.22: *Dembra og hatefulle ytringer blant barn og unge*, Barnevaktens webinar om forebygging av nettmobbing og hatefulle ytringer blant barn og unge.
- 28.04.22: *Om utenforskap og inkludering*, kurs for skolerådgivere på Rådgiverdagene 2022 i Innlandet.

Mona Abdel-Fadil

- 24.03.22: *Tools for youth: How can museums engage youth*, POLIN workshop, Oslo.
- 15.05.22: *Muslimfiendtlighet: et blaff fra fortiden?* Søndagsforedrag, HL-Senteret.
- 15.09.22: *De vanskelige samtalene på museum* (panel om med utgangspunkt i U/synlig), Museologi-festivalen i Bergen.
- 21.09.22: Workshop om rasisme på utstilling og etiske dilemmaer i møte med publikum sammen med Daniel Ansari, FIHRM, HL-Senteret.

Synne Corell

- 26.09.22: Foredrag fulgt av samtale med Espen Søybye på Litteraturhuset, *Holocaust i Norge: Hvor står kunnskapen i dag?*
- 29.09.22: Innlegg på fagseminar på Nasjonalbiblioteket, *Jødiske kvinners beslaglagte bøker og deres krigsmemoarer.*
- 27.10.22: Foredrag på seminar på Oslo byarkiv om familien Dickman og likvidasjonen av jødiske formuer.

- 10.11.22: Foredrag på lærerkurs på HL-senteret, *Den økonomiske likvidasjonen av jøder i Norge.*
- 22.11.22: Foredrag for studentgruppe fra Høgskolen i Innlandet på HL-senteret, *Holocaust i Norge.*

- 07.12.22: Presentasjon på UiA, prosjektet *Claimed Pasts: Critical Knowledge and Heritage Production*, Brown Bag Lunch Seminar *Holocaust i Norge, jakten på jødernes eiendom, og sporene etter gjenstander og verdier i arkivene.*

Terje Emberland

- 03.05.22: Foredrag om konspirasjonsteorier for PST-ansatte.
- 19.10.22: Foredrag på Kripos-konferanse om konspirasjonsteorier og ekstremisme.
- 04.12.22: Boklansering av *Fra Gutterommet til Gestapo.*

Dessuten en rekke foredrag for blant annet Politihøgskolen, Høyesterett, Kunnskapsdepartementet, Direktoratgruppen mot ekstremisme, Fritt Ord, studenter på Oslo Met, Høyskolen Christiania, Journalistutdanningen, Menighetsfakultetet, UiO, etc, samt forelest for IAKH-studenter om norsk antisemittisme og fascisme og veiledet masterstudenter i emnet og et doktorgradsprosjekt.

Marie Degnæs

- 31.10.22: *Minnebånd og minneknuter*. Presentasjon av avhandling, Oslo, HL-senteret.

Cora Alexa Døving

- 25 utvalgte foredrag/paneldeltakelse gjennom året:

- 06.22: *Being Jewish in a multicultural society*, seminar i samarbeid med POLIN-museet, HL-senteret.

- 10.22: *Jews in the News. Representations of minority groups in Norwegian media*, Jødisk information center, København.

- 31.10.22: *Jødisk. Identitet, praksis og minnekultur*, hovedforedrag på avslutningskonferansen for forskningsprosjektet Negotiating Jewish Identity.

- 12.22: *Conspiracy talk as an analytical concept*, Conference at the University in Helsinki .

- 10-16.12.22: *Everyday racism in Norway*, seminar for the consortium against hate and Bigotry, Johannesburg South Africa.

Mari Erstad

- 21.10.22: *Hva er rasisme og hvordan forebygge?* Foredrag for Kirkens bymisjons ledere.

Birgitte P. Haanshuus

- 05.04.22: *The civil Jew and the uncivil Muslim: Inclusion, exclusion, and the (mis)representation of religious minorities in far-right alternative media*, NOREMPO workshop: Media Dynamics of Religious Populism, University of Helsinki.

- 29.04.22: *Freedom of expression or censorship of antisemitic hate speech? Editorial and audience perspectives on comment moderation in far-right alternative media*, Media and Publics conference, Roskilde University.

- 06.12.22: Panelsamtale i forbindelse med lansering av forskningsrapport: *Holdninger til jøder og muslimer i Norge 2022*, HL-senteret.

Øystein Hetland

- Undervisning på Blindern i faget HIS2426 (norsk okkupasjonshistorie i internasjonalt perspektiv), med over førti studenter. Direktør Guri Hjeltnes er faglig ansvarlig for kurset.

Christhard Hoffmann

- 12-14.12.22: *Boundaries of Christian Anti-Semitism: The Abwehrverein, 1890-1933*, keynote adress 3 at the conference *Jewish Christian Contacts, Past and Present. Sweden and Germany Compared*; Södertörn University. (In absentia because of COVID).

- 31.10. 2022: Deltaker Paneldebatt på konferansen *Jødisk – identitet, praksis og minnekultur*, HL-senter.

- 16-17.06.22: Kommentator, International Workshop Refugees and Survivors in National Historiographies and Public History. Archives, Voices and Memories, University of Malmö.

Claudia Lenz

- 08.09.22: *Utvikling av profesjonskompetanse om forebygging av fordommer, diskriminering og utenforskap i skole og lærerutdanning*. Erfaringer fra Dembra - demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme. Nordisk konferanse om lærerrollen.

Peder Nustad

- 22.12.22: *Forebygge gjennom å bygge: Dembra og perspektiver på skolens arbeid med forebygging av radikaliserings*. Romerikekonferansen om radikaliserings og utenforskap.

- 30.11.22: *Språkbruk, skjellsord og andregjøring*, digital forelesning for NDLA.

Vibeke Moe

- 09.05.22: *Antisemittisme i dagens Norge, noen utviklingstrekk*, foredrag for Høyesterett, HL-senteret.

- 12.10.22: *HL-senterets forskning på rasisme og diskriminering*, foredrag for IMDI, HL-senteret.

- 29.10.22: *Fortellinger om jøder blant muslimer i Norge*, foredrag på konferansen «Islamforskning i Norge 200 år etter Holmboe: hvem, hva, hvorfor?», Georg Sverdrups hus, Universitetet i Oslo.

- 13.12.22: *Attitudes towards Jews and Muslims in Norway 2022*, konferansen *Hate and Bigotry: View from the South*, Johannesburg, Sør-Afrika.

Sara Blikstad Nyegaard

- 01-03.06.22: *Racism and curriculum: the case of Norway*, Nordisk forening for pedagogisk forskning (NERA), Reykjavik.

- 23-25.08.22: *How does the Norwegian state curriculum frame actions against racism*, European Conference of educational research (ECER), Yerevan.

Ingvill Plesner

- Prosjektet *Inclusive Citizenship* ferdigstilte i 2022 produksjonen av to nye kortfilmer om religiøs mangfold og dialog mellom unge voksne fra ulike tros- og livssynsgrupper i Tunisia (*Rediscovering Tunis og Pilgrims in Djerba*).

Ellen Emilie Stensrud

- 10.05.22: Forelesning om Myanmar og forebygging av folkemord. Summer Course on Atrocity Prevention and R2P, The Dubrovnik Atrocity prevention School.

- 20.04.22: Forelesning om forebygging av folkemord for studenter fra Oslo Nye Høyskole.

- 13.03.22: Ledet panelsamtale om Ukrainakrigen: *Krigen i Ukraina: Hvilken rolle spiller det internasjonale samfunn?* HL-senteret.

Anette Storeide

- 17.06.22: *Dynamics of Mass-Violence in Occupied Mid-Norway* på konferansen *Sweden and the Holocaust in a Scandinavian Context. Local and Regional Aspects*, arrangert av og ved Institute for Holocaust Research in Sweden, Stockholm.

Anton Weiss-Wendt

- 08.09.22: *The Number of Romani Deaths during the Nazi Era Revisited*, på konferansen *The Nazi Genocide of the Roma and Its Legacy*, HL-senteret.

- 12.11.22: *The Number of Romani Deaths during the Nazi Era Revisited*, 54 National Convention of Association for Slavic, East European & Eurasian Studies, Chicago, USA.

- 04-05.12.22: *Self-Righteous Opportunism: Soviet Genocide Polemics vs. Russian Holocaust Discourse, Uses and Abuses of History from Post-WWII Trials to the Russian War in Ukraine*, konferanse på Universitet i Tel Aviv, Israel.

- 28.07.22: *The Militarization of History in Putin's Russia, Taming the War: The Musealization of Military History*, foredragsrekke på Universitet i Oldenburg i Tyskland (online).

- 09.12.22: *Holocaust Discourse in Putin's Russia as a Foreign Political Tool, Memory Politics of the North, 1993–2023: An Interplay Perspective*, foredragsrekke på Universitet i Tromsø.

07. Arrangementer

Arrangementer

Forelesningsserie på Litteraturhuset: Dypdykk i 2. verdenskrig.

Et samarbeid mellom HL-senteret og UiT – Norges arktiske universitet, støttet av Eckbos Legat:

- 26.09.22: *Holocaust i Norge: Hvor står kunnskapen i dag?* Forsker Synne Corell, HL-senteret, og forfatter Espen Sjøby.

- 11.10.22: *SS i Norge: Makt og rekruttering*, ved forskerne Terje Emberland, HL-senteret og Sigurd Sørli, Institutt for forsvarsstudier (IFS).

- 24.10.22: *Vendepunktet for Holocaust*. Ved den britiske forfatteren og historikeren Antony Beevor.

Krigen i Nord: Er krigen, breningen, evakueringen og gjenreisningen av Finnmark fortiet og glemt? spurte professor Emeritus Einar Niemi i sin forelesning om krigen i Nord på Litteraturhuset 10. november. Foto: Ingeborg Veia

• 10.11.22: *Krigen i nord - en glemt landsdel?* Ved professor Einar A. Niemi, UiT Norges arktiske universitet, professor emerita Ingunn Elstad og Marianne Neerland Soleim, førsteamanuensis ved UiT Norges arktiske universitet.

• 01.12.22: *Krigens myter*. Ved Professor Øystein Sørensen, Universitetet i Oslo.

Konferanser, seminarer og markeringer

• 27. januar: Markering av Den internasjonale Holocaustdagen på Akershuskaia i Oslo.

• 07.03.22: *Holocaust i mediene*, fagseminar i samarbeid med Norsk Mediehistorisk Forening.

• 23.03.22: *Tools for Youth*. HL-senteret og Polinmuseet/ Warszawa inviterer formidlere fra museum og andre kulturinstitusjoner til webinar om hvordan vi kan møte, engasjere og involvere ungdom og et yngre publikum for å stimulere deres nysgjerrighet og empati.

• 28.03.22: *Hvordan snakke om hverdagsrasisme i klasserommet?* Lærerkurs om hverdagsrasisme.

• 08.09.22: *The Nazi Genocide of the Roma and its Legacy* Konferanse om nazistenes folkemord på romene og arven etter dette.

• 09.09.22: *Present pasts. Historical narratives, Holocaust memory and antisemitic discourse in the Balkans*. The conference gathers international scholars to discuss the impact of historical narratives, Holocaust memory and antisemitic discourse in the Balkans today.

• 21. 09.22: *FIHRM-konferansen 2022*. Årskonferansen til The Federation of International Human Rights Museums (FIHRM). Temaet var blant annet selvrådere retten og handlingsrommet til menneskerettighetsmuseer og lignende organisasjoner.

• 29-30.09.22: *Ytringsfrihet – rom for alt og alle?* Hvem deltar, og hvilke muligheter og begrensninger finnes for unge stemmer? Konferanse med søkelys på grensene for ytringsfrihet.

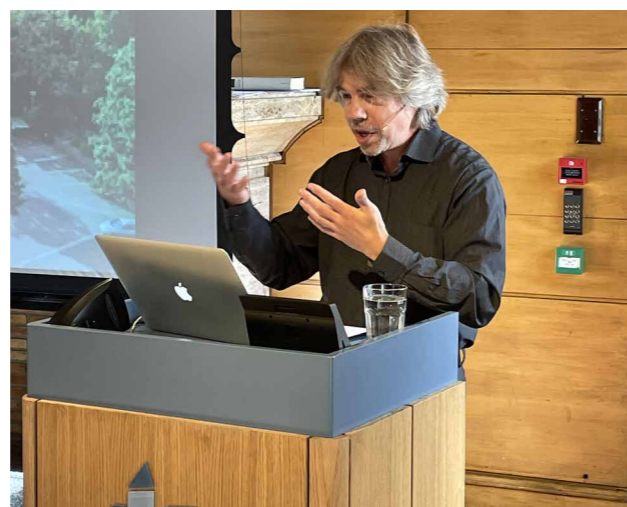
• 31.10.22: *Historiens lange skygge. Om jødisk identitet i samtidens Norge* Forsker Cora Alexa Døving, HL-senteret presenterer funn fra forskningsprosjektet *Jødisk identitet - valg og forhandlinger, praksiser og tradisjoner i samtidens Norge*.

• 10.11.22: *Holocaust i Norge og i Europa – nye perspektiver og ny kunnskap*. Lærerkurs og pedagogisk workshop knyttet til 80-års markeringen av deportasjonene av jødene i Norge.

• 26.10.22: *Avbrutte liv*, åpning av utstilling om jødiske kunstnere som ble drept under Holocaust. Norsk versjon av den internasjonale utstillingen *Unfinished lives* laget av Fundacja Bente Kahan i Wrocław.

• 24.11.22: *80-års markering av deportasjonen av jødene fra Norge*. Oslo rådhus.

• 28.11.22: *Justice Denied - Coming to Terms with History in Post-Conflict Societies*. The conference will examine how denial of justice influences post-conflict politics and how historical injustices affect societies for decades or even centuries after the crimes had been committed.

Forsker Anton Weiss-Wendt og konferansen *The Nazi Genocide of the Roma and its Legacy*, om nazistenes folkemord på romene og arven etter dette, åpnet høstsemesteret på HL-senteret. Foto: Ingeborg Vea

Søndagsforedrag og -samtaler på HL-senteret

• 13.02.22: «...alle samer bærer med seg.» *En samtale i anledning samenes nasjonaldag*. Samtale med Eli Karianne Vesterheim Hætta om hva norsk-samisk historie, tradisjoner, kultur og språk betyr for en ung samisk kvinne i dag.

• 06.03.22: *Kvinner i krig – fra bakgrunnsfigurer til midtpunkt*. Foredrag med professor Inger Skjelsbæk om krigen i Ukraina i et kjønnsperspektiv.

• 13.03.22: *Krigen i Ukraina: hvilken rolle spiller det internasjonale samfunnet?* Diskusjon og samtale om krigen i Ukraina med forskningsleder Ellen E. Stensrud, HL-senteret, ambassadør Knut Vollebæk og journalist og forfatter Tove Gravdal.

• 20.03.22: *Rasisme i julekrybben?* Professor Halvor Moxnes om sammenhengen mellom slavehandel på 1400-tallet og historien om hvordan den ene av de hellige tre konger ble svart.

• 28.03.22: Jack Fairweather om boken «*Den Frivillige*». Den polske motstandsmannen Witold Pilecki gikk frivillig i fangenskap i Auschwitz, for å ta opp kampen mot den tyske okkupasjon fra innsiden. Samtale mellom forfatteren Jack Fairweather, Øivind Kopperud og Bernt Hagtvedt.

• 21.04.22: *Hvordan formidle Holocaust til nye generasjoner?* Panelsamtale med forfatterne Jessica Bab Bonde og Joanna Rubin Dranger (Voksenåsen konferansehotell).

• 24.04.22: *Levde et liv i skyggen av loven – fra «omgængelse imod naturen» til moderne homoseksualitet*. I anledning at det er 50 år siden homofili ble avkriminalisert i Norge, inviterer HL-senteret til samtale med professor Halvor Moxnes, etnolog Tone Hellesund og sosialantropolog Hans Wiggo Kristiansen om hvordan homofile relasjoner har blitt oppfattet gjennom historien.

• 08.05.22: *Invasjon og frigjøring: 9. april og 8. mai som minnedager*. Innledning ved forsker Synne Corell, HL-senteret, og samtale med professor Tom Kristiansen.

• 15.05.22: *Muslimfiendtlighet: Et blaff fra fortiden?* Foredrag ved Mona Abdel-Fadil, HL-senteret, om hvordan «orientalisme og gamle forestillinger om muslimer legger sterke føringer på samtidens populærkultur og politiske debatter.

• 11.09.22: *Deportasjonene av romer i Romania* Foredrag ved Petre Matei, forsker ved Elie Wiesel National Institute for the Study of the Holocaust i Romania, om årsaker til deportasjonen av ca. 25 000 romer til Transnistria i Moldova under 2. Verdenskrig.

• 25.09.22: *Open House* Husomvisninger, foredrag og konsert: Bodil Stenseth om Villa Grandes historie, Øystein Rø fra arkitektfirmaet Transborder Studio om det prisnominerte tilbygget MINO og profesjonell outsider, kulturskribent, kunstkritiker Bjørn Hatterud om Skeivt kulturår og menneskerettigheter for folk med funksjonsnedsettelse. Konsert med jazzbandet Svarte Svingende.

• 09.10.22: *Fedre og sønner*. Boklansering med Dag Steinfeld.

• 16.10.22: *Transnational Fascism*. Professor Tony Murant will trace the advances that the transnational perspective has brought to fascist studies over the last twenty-five years and outline the fascist universe of the inter-war period.

• 23.10.22: *Mørke år. Norge og jødene på 1930-tallet*. Boklansering med forfatter ved Bjørn Westlie.

• 30.10.22: *Antikvitetshandler Watchman*, boklansering med historiker og forfatter Bodil Stenseth.

• 13.11.22: *Jødiske identiteter i skyggen av Holocaust*. Forsker Cora Alexa Døving, HL-senteret presenterer funn fra forskningsprosjektet *Jødisk identitet - valg og forhandlinger, praksiser og tradisjoner i samtidens Norge*.

• 20.11.22: *På sykehus i skjul for nazistene*. Forfatter Kåre Olsen forteller om sitt forskningsprosjekt og boken *Jødene som ble innlagt i sykehus for å unngå deportasjon*.

Konserter og familieforestillinger

• 20. 02.22: *Konsert med perler fra sang- og klaver-repertoaret*. Silvia Moi, sopran, Mikkel Skorpen, tenor og Jorunn Marie Brattlie, klaver. Musikk av blant annet Lehár, Grieg, Sinding, Lloyd Webber og sanger som Edith Piaf har gjort til folkeeie.

• 03.04.22: *Samtale, sang og dans i anledning den internasjonale romdagen*. Den 3. april inviterer HL-senteret til samtale med Raya Udovikova Bielenberg og Natasha Udovikova Bielenberg med direktør Guri Hjeltnes. Raya Bielenberg byr på en musikalsk opptreden med barnebarnet Aleco Bielenberg på gitar.

• 08.05.22: *Karis krig – høytlesning og samtale med barn om krig og flukt*. Høytlesning ved forfatter Anne Ellingsen. Påfølgende samtale med barna om krig og flukt.

• 22.05.22: *Sanger fra Grini*. Per Vollestad med flere forteller og synger sanger basert på grinifangenes historie.

• 12.06.22: *Familieforestilling med Grav litteratur- og teatergruppe*. Markering av Henrik Wergelands fødselsdag.

• 16-18.09.22, *Såle* med ANNA&CO & Nils Petter Molvær. Forestilling som utforsker identitet i skyggen av Quisling, i et tredelt danseverk med musikk av jazz- og elektronikapioneren Nils Petter Molvær. Forestillingen var en del av Ultimafestivalen 2022.

• 06.11.22: *En smak av Schoenfield* Wolfgang Plagge med trio presenterer komponisten og pianisten Paul Schoenfield.

Norsken, svensken og dansken med Hassan Preissler, Hilde Sandvik og Åsa Linderborg avsluttet Ytringsfrihetskonferansen på HL-senteret 30. september. Foto: Peder Hellberg

Arendalsuka

• 16.08.22: *Rasisme på utstilling*. Hvilke fallgruver finnes når man lager en utstilling om rasisme? Ved Cora Alexa Døving og Mona Abdel-Fadil, forskere på HL-senteret.

• 16.08.22: *Rasisme i skolen*. Panelsamtale med kunnskapsminister Tonje Brenna, Joel Nziza, skoleelev, Espen Ekse-Gundersen, Lillesand ungdomsskole, Cora Alexa Døving, Claudia Lenz, Peder Nustad og Daniel Ansari fra HL-senteret.

• 16.08.22: *A superior guide to performing an academic self*. Ved forsker, forfatter og utøver Mona Abdel-Fadil, HL-senteret.

• 17.08.22: *Kan vi egentlig lære noe som helst av historien?* Panelsamtale med Terje Tvedt, Universitetet i Bergen, Thomas Vidnes Hansen Hagen og Georg

Kristoffer Fjølset, ARKIVET freds- og menneskerettighets-senter, Claudia Lenz, HL-senteret, Laila Bokhari, statsviter.

HL-senterets venneforening

• 14.03.22: *The Teachers' Protest*. Filmvisning.

• 31.08.22: Tur til Grini.

• 20.09.22: Dagstur til Berg internerings- og krigsfangeleir og til Haugar kunstmuseum i Tønsberg.

• 07.11.22 *Fra skilsmisse til livssynsåpent forhold*. Paneldebatt med Bente Sandvig (Human-Etisk forbund), Britt Strandlie Thoresen (Bahai-samfunnet), Ingrid Rosendorf Joys (Den katolske kirke og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, STL) og Sturla Stålsett (Den norske kirke) om endringene i det norske livssynslandskapet.

Rasisme på utstilling: Mona Abdel-Fadil og Cora Alexa Døving (forskere på HL-senteret) i samtale om fallgruvene når man lager utstilling om rasisme). Foto: Ingeborg Veia

08. HL-senterets ansatte

HL-senterets ansatte 2022

Ledelse

Guri Hjeltnes, direktør
Nina Lyng-Vagstein, administrativ leder

Forskning

Mona Abdel-Fadil, forsker II
Synne Corell, forsker II
Marie Ebersson Degnæs, stipendiat/Phd
Cora Alexa Døving, forsker I
Terje Emberland, forsker I
Birgitte P. Haanshuus, stipendiat/Phd
Øystein Hetland, forsker II
Christhard Hoffmann, forsker I
Øivind Kopperud, forsker
Claudia Lenz, forsker I
Graham David Macklin, forsker II
Eduardo Sanchez Madrigal, vitenskapelig assistent
Vibeke Moe, forsker II
Sara Blikstad Nyegaard, stipendiat/PhD
Ingvill Thorson Plesner, prosjektleder/forsker II
Gaute Lund Rønnebu, forsker II
Ellen Stensrud, forsker II
Annette Homlong Storeide, forsker II
Anton Weiss-Wendt, forsker I

Undervisning

Daniel Mohammed Ansari, formidler
Vibeke Kieding Banik, formidler
Lars Bjørndal-Lien, formidler
Henriette Borchgrevink, formidler
Lars Petlund Breiby, formidler
Elise Christensen, formidler/Dembra-veileder
Benjamin Geissert, undervisningsleder
Irene Kildahl, formidler
Hanne Krystad, formidler
Kristin Borgenheim Nyhagen, formidler/
Dembra-veileder

DEMBRA

Ingun Steen Andersen, seniorrådgiver
Aase-Hilde Brekke, rådgiver
Mari Erstad, veileder
Peder Brende Jenssen, veileder/koordinator
Ellen Lange, rådgiver
Claudia Lenz, prosjektleder Dembra for
lærerutdanningen
Peder Nustad, prosjektleder/seniorrådgiver
Line Sandmoen, veileder
Guro Stavseng Slinning, koordinator

Bibliotek/dokumentasjon

Jan Alexander Svoboda Brustad, rådgiver
Jakob Berg Olsen, forskningsbibliotekar
Troels Rue Timmermann, arkivmedarbeider

Administrasjon og kommunikasjon

Carl Emil Vogt, forsker II, spesialrådgiver
Therese Melhus Danielsen, økonomiansvarlig
Hilde Harbo, rådgiver
Peder Hellberg, seniorrådgiver
Maria Rosvoll, rådgiver
Hanne Steien, utstillingsansvarlig
Tilla Solli, administrativ assistent
Ingeborg Katarina Vea, Kommunikasjons- og
arrangementsansvarlig
Sissel Weng, prosjektleder for museene på Bygdøy
Sidsel Wiborg, prosjektmedarbeider/frivillig
Jacob Yakoubi, vaktmester/renhold

Resepsjon

Simon Folgerø, resepsjonsmedarbeider
Laiba Khan, resepsjonsmedarbeider
Irene Kildahl, resepsjonsmedarbeider
Ekim Safak, resepsjonsmedarbeider
Memon Tariq Sindhu, resepsjonsmedarbeider
Jenny Syse, arrangementsvert
Kristin Aldrich Zwick, besøksansvarlig

Frivillige, gjesteforskere, praktikanter og studenter

Thora Maria Eliassen Stensberg, masterstudent
Universitetet i Oslo
Noa Ben David, masterstudent Universitetet i Bergen

HL-SENTERET
Senter for studier av Holocaust
og livssynsminoriteter